

■ Ἐπὶ τῇ ἱερᾷ μνήμῃ τῶν Μεγάλων Γερόντων (6η Φεβρουαρίου)

Βίβλος Ψυχοφελεστάτη Βαρσανουφίου καὶ Ἰωάννου

Εἰσαγωγή*

***Ὁ μοναχισμὸς στὴν Παλαιστίνη κατὰ τοὺς χρόνους
ποῦ ἔζησαν οἱ ὄσιοι Πατέρες μας Βαρσανούφιος καὶ
Ἰωάννης.***

Ἦδη, ἀπὸ τὸν Ε΄ αἰῶνα ἄρχισε ὁ μοναχικὸς βίος στὴν Παλαιστίνη νὰ ἔχει μεγάλη ἀνθιση. Μεγάλες ἀσκητικὲς μορφὲς ἐκόσμησαν τὴν μοναχικὴ παλαίστρα τὴν περίοδο αὐτή, ὅπως εἶναι ὁ μέγας Εὐθύμιος, ὁ ὄσιος Θεόκτιστος, ὁ ὄσιος Γεράσιμος ὁ Ἰορδανίτης († 475), ὁ ὄσιος Κυριακὸς ὁ ἀναχωρητῆς († 506), ὁ ὄσιος Σάββας ὁ Ἁγιασμένος († 532), ὁ ὄσιος Θεοδοσίος ὁ Κοινοβιάρχης († 529). Οἱ δύο τελευταῖοι μάλιστα εἶναι ἰδρυτὲς Λαυρῶν καὶ Κοινοβίων.

Οἱ μοναχικοὶ ἀγῶνες καὶ τὰ ἀσκητικὰ ἐπιτεύγματα τῶν μεγάλων αὐτῶν ὀσιακῶν μορφῶν ἀπέδωσαν πλούσιους καρπούς, πράγμα ποῦ ἔκανε τὸν Ἰωάννη τὸ Μόσχο νὰ θαυμάζει καὶ νὰ ἀποκαλέσει τὴν ἔρημο τῆς Παλαιστίνης «πολυανθῆ πνευματικὸν λειμῶνα».

Στὶς ἀρχὲς τοῦ 5΄ αἰῶνα, ἰδρύθηκε μεταξὺ Γάζας καὶ Ἀσκάλωνα τὸ Κοινόβιο τοῦ ἀββᾶ Σερίδου. Ὅσες πληροφορίες ἔχουμε γιὰ τὴν, ὄντως ὑψηλῆς στάθμης, πνευματικὴ ζωὴ τοῦ Κοινοβίου αὐτοῦ, τίς ἀντλοῦμε ἀπὸ τίς Ἐρωταποκρίσεις Βαρσανουφίου καὶ Ἰωάννου καὶ τὰ συγγράμματα τοῦ μαθητοῦ τους ἀββᾶ Δωροθέου. Τὸ Κοινόβιο αὐτὸ ὀνομάστηκε ἀπὸ τοὺς συγχρόνους του

«εὐαγές», διότι ἔγινε ἐργαστήρι πνευματικῆς ζωῆς, ἀναδείχτηκε πνευματικὸ ἰατρεῖο, λόγω τῆς βαθιᾶς ἀγιότητος, τοῦ φωτισμοῦ καὶ τῆς θαυμαστῆς διακρίσεως τῶν δύο Γερόντων, Βαρσανουφίου καὶ Ἰωάννου, οἱ ὅποιοι σφράγισαν, μὲ τὴν ἀγιασμένη προσωπικότητά τους καὶ τὴν ἐνθεή ζωὴ τους, τὴν ἐποχὴ τους.

Ἡ Μονὴ Σερίδου εἴλκυσε μεγάλο ἀριθμὸ μοναχῶν καὶ ὅπως ἀναφέρεται στὶς Ἀποκρίσεις τῶν Ὁσίων εἶχε Ναὸ μεγάλο (ἀπ. φο'), Ἐργαστήρια (ἀπ. φνγ' - φνδ'), δύο Ξενῶνες (ἀπ. φο', φε', φς'), Νοσοκομεῖο (ἀπ. τκλ'). Εἶχε γίνεῖ δηλαδὴ κέντρο ἱεραποστολικὸ καὶ πνευματικὸ, ὅπου συνταιριάζονταν ἀρμονικὰ ἡ πράξις καὶ ἡ θεωρία, ἡ ἡσυχαστικὴ ζωὴ, ἀλλὰ καὶ ἡ ἱεραποστολική.

Στὴ Μονὴ Σερίδου ἐπίσης ἔγινε γιὰ πρώτη φορὰ ἡ συγχώ-νευση τῆς λαυρεωτικῆς καὶ κοινοβιακῆς ζωῆς. Στὴν ἀρχὴ οἱ ὑποψήφιοι ἀσκητὲς ἢ ἡσυχαστὲς ζοῦσαν στὸ Κοινόβιο, σύμφωνα μὲ τοὺς κανόνες τοῦ Μ. Βασιλείου. Ἔτσι σιγὰ-σιγὰ καταρτίζονταν στὴν ἀρετὴ καὶ ὅταν πιά προχωροῦσαν στὴν κάθαρση καὶ στὴν ὑπακοή, ἔπαιρναν τὴν εὐλογία τοῦ ἀββᾶ Βαρσανουφίου, τοῦ μεγάλου Γέροντα καὶ τοῦ Ἡγουμένου τῆς Μονῆς Σερίδου, γιὰ νὰ ζήσουν ἡσυχαστικὰ σὲ ἰδιαίτερα κελλιά, ὡς Κελλιῶτες, κατὰ μόνας, ὅπως οἱ Λαυρεῶτες τῆς αἰγυπτιακῆς Σκίτης (ἀπ. λς', ρκα', σλθ').

Δυστυχῶς ὁμως ἡ «σαρακηνικὴ ρομφαία, ἡ θηριώδης καὶ βάρβαρος καὶ πάσης ὄντως διαβολικῆς ἀμώτητος γέμουσα», ἀναχαίτισε τὴν πνευματικὴ αὐτὴ πρόοδο, ἐπιφέροντας πλεῖστα ὅσα δεινὰ στὴν «ἀγγελικὴ πολιτεία»^α. Ἀπὸ τὶς Μονὲς δὲ αὐτὲς τῆς Παλαιστίνης διασώθηκαν μόνο τὰ ἐρείπια.

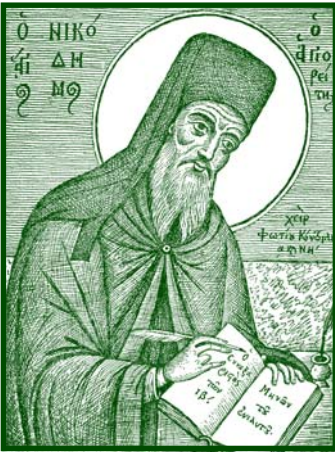
Ἐκεῖνο ὁμως ποῦ ἔμεινε ἀνέπαφο, ἀπὸ τὸν πανδαμάτορα χρόνον, εἶναι τὰ διασωθέντα συγγράμματα τῶν μοναχῶν, στὰ ὁποῖα ἀντικατοπτρίζεται ἡ ζωὴ τοῦ Πνεύματος, ἡ Θεία ζωὴ, ἡ πορεία τῆς «τελειώσεως ἡμῶν», ἡ ἀπόκτηση τῆς αἰώνιας ζωῆς

«ἐν τῷ Φωτὶ τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς ἡμῶν». Αὐτὴ ἀκριβῶς τὴ δύναμη καὶ τὴ Χάρη ἔχουν οἱ Ἐπιστολῆς τῶν ὁσίων Βαρσανουφίου καὶ Ἰωάννου καὶ πρέπει νὰ εὐχαριστοῦμε τὸ Θεὸ πού δὲν καταστράφηκαν καὶ δὲν ἀλλοιώθηκαν μέσα στο πέρασμα τόσων αἰῶνων, ἀλλὰ συνεχίζουν καὶ σήμερα νὰ ἐμποτίζουν τὸν ἀγρὸ τῆς Ἐκκλησίας, νὰ τὸν «πιαίνουν», νὰ τὸν αὐξάνουν, νὰ τὸν ἀναμορφώνουν σὲ καινὴ κτίση.

ΠΡΟΟΙΜΙΟΝ

Συγγραφὴν ὑπὸ τοῦ Ἁγίου Νικοδήμου τοῦ Ἀγορείτου¹.

**1. Μερικὴ διήγησις περὶ τοῦ βίου τῶν ὁσίων
καὶ ἱερώων συγγραφέων τῆς Βίβλου, Βαρσανουφίου καὶ Ἰωάννου**

ΦΩΣΤΗΡΕΣ δύο κατὰ ταῦτόν, σήμερον διὰ τῆς Τυπογραφίας ἐν τῷ τῆς Οἰκουμένης ἀνατέλλουσι στερεώματι, Βαρσανούφιος καὶ Ἰωάννης, τῆς ἀσκήσεως οἱ κανόνες, τῆς ἡσυχίας οἱ ἐπιστήμονες, οἱ λύχνοι τῆς διακρίσεως, τῆς προοράσεως οἱ ἀκοίμητοι ὀφθαλμοί, τῶν ἀρετῶν τὰ ταμιεῖα, τοῦ ἁγίου Πνεύματος τὰ δοχεῖα καὶ τῆς παρουσίας θεοσόφου καὶ Ψυχωφελεστάτης Βίβλου, οἱ θεοφόροι ἀληθῶς καὶ χριστοφόροι καὶ πνευματοφόροι Συγγραφεῖς καὶ Πατέρες καὶ Ἀρχιτέκτονες.

Οἱ φωστῆρες δὲ οὔτοι, νοητοὶ ὄντες, καὶ λόγον ζωῆς ἐπέχοντες, κατὰ τὸν Ἀπόστολον, οὐκ ἔχουσι τὰ τῶν αἰσθητῶν φωστήρων πάθη καὶ ιδιώματα· ὅχι· ἐπειδὴ αὐτοὶ δὲν βασιλεύουσι ποτε ὡσὰν οἱ φαινόμενοι φωστῆρες, οὔτε ἐκλείπουσι· διότι καταυγαζόμενοι ἀπὸ τὰς ἀκτινοβόλους ἀστραπὰς τῆς τρισηλίου θεαρχίας, ἀβασιλευτον καὶ ἀνέκλειπτον ἔχουσι τὸ νοητὸν φῶς. Καὶ τοῦτο βεβαιοὶ ἢ βασιλεῖος τῆς Ἐκκλησίας φωνή, ὁ μέγας, λέγω, καὶ οὐρανοφάντων Βασιλεῖος, οὕτω λέγων (παρὰ Ἰωσήφ τῷ Βρυεννίῳ, Τόμῳ β', σελ. 131):

«Ἄθλον ἀρετῆς Θεὸν γενέσθαι, καὶ τῷ ἀκραιφνεστάτῳ φωτὶ καταστράπτεσθαι τῆς ἡμέρας ἐκείνης Υἱὸν γεγόμενον, ἢ οὐ διακόπτεται ζόφω· ἄλλος γὰρ ταύτην ποιεῖ

ἥλιος ὁ τὸ ἀληθινὸν φῶς ἀπαστράπτων, ὃς ἐπειδὴν ἄπαξ ἐπιφάουση ἡμῖν, οὐκ ἔτι ἐν δυσμαΐς κρύπτεται· ἀλλὰ πάντα τῇ φωτιστικῇ αὐτοῦ δυνάμει περιπτυσσόμενος, διηλεκτὸς καὶ ἀδιάδοχος τὸ φῶς τοῖς ἀξίοις ἐμποιεῖ, καὶ αὐτοὺς τοὺς μετέχοντας τοῦ φωτὸς ἐκείνου, ἄλλους ἡλίου ἀπεργαζόμενος»².

Οἱ φωστῆρες οὗτοι δὲν εἶναι ἄλλος μέγας, καὶ ἄλλος ἐλάσσων, καθὼς εἶναι ὁ ἥλιος καὶ ἡ σελήνη, οἱ αἰσθητοὶ φωστῆρες τοῦ στερεώματος· ἀλλ' εἶναι ἴσοι τῷ μεγέθει, ἴσοι ταῖς ἐνεργείαις, ἴσοι τῇ πνευματικῇ δυνάμει καὶ ἴσοι τῇ λαμπρότητι· τοὺς ἴσους γὰρ ἀγῶνας τῆς ἀσκήσεως διανύσαντες καὶ τὴν ἡσυχίαν ἄκρως καὶ οἱ δύο ποθήσαντες, πρεπόντως καὶ τῶν ἴσων χαρισμάτων τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἠξιώθησαν· ἐξαιρέτως δὲ καὶ μάλιστα τοῦ προφητικοῦ· τούτην μόνην ἔχοντες τὴν διαφορὰν, ὅτι ὁ μὲν θεῖος Βαρσανούφιος, ἅγιος καὶ μέγας Γέρων ἐπονομάζεται, ὁ δὲ ὄσιος Ἰωάννης, ἄλλος Γέρων ἐπικαλεῖται.

Ἐπειδὴ δὲ ὁ πανδαμάτωρ χρόνος καὶ λήθης βυθοῖς τὰ καλὰ παραπέμπων, κατέκρυπεν ὡσὰν ὑποκάτω εἰς ὀρίζοντα τοὺς θεολαμπεῖς φωστῆρας τούτους, μὲ τὸ νὰ μὴν ἀφήκεν εἰς ἡμᾶς κανένα ὑπόμνημα, διαλαμβάνων περὶ τῆς ζωῆς καὶ πολιτείας αὐτῶν. Τούτου χάριν ἡ ἐμὴ ἀδυναμία ἐκ τῆς ἰδίας αὐτῶν ταύτης βίβλου ἐσπούδασε νὰ συνάξῃ μερικά τινα, καὶ ταῦτα νὰ παραθέσῃ εἰς τοὺς φιλολόγους καὶ ποθοῦντας μαθεῖν, ποίας ἀρετὰς οἱ τρισμακάριοι οὗτοι κατορθώσαντες, ἔφθασαν εἰς τὴν ἀκροτάτην καὶ ἐνδεχομένην τοῖς βροτοῖς τελειότητα· ὅπερ γὰρ τῷ ἁγίῳ Γρηγορίῳ τῷ Θεολόγῳ συνέβη, τοῦτο καὶ εἰς τοὺς Ὅσιους ἠκολούθησε τούτους· καὶ καθὼς ὁ μετὰ ταῦτα συνώνυμος Γρηγόριος, οὐκ ἐξ ἄλλων τινῶν, ἀλλ' ἐξ αὐτῶν τῶν τοῦ ἁγίου Γρηγορίου λόγων τὴν βιογραφίαν ἐκείνου συνέγραψεν, οὕτω καὶ ἐξ αὐτῶν ὧν εἶπον οἱ Ὅσιοι οὗτοι, ἴχνη τινὰ τῆς βιογραφίας αὐτῶν συνέλεξα.

2. Περὶ τοῦ μεγάλου Γέροντος Βαρσανουφίου

Ο **ΜΕΓΑΣ** τοίνυν Γέροντας, καὶ ἐν Πατράσι θεῖος Βαρσανούφιος, κατήγετο ἀπὸ τὴν Αἴγυπτον, ὡς μαρτυρεῖ Εὐάγριος ὁ σχολαστικὸς ἐν τῷ δ' Βιβλίῳ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας, κεφάλαιον λβ'. Φαίνεται δὲ ὅτι ἦτον πεπαιδευμένος τὰ Ἑλληνικὰ καὶ Αἰγυπτιακὰ γράμματα, κατὰ τὴν νε' ἀπόκρισίν του· ἐκ νεαρᾶς δὲ ἡλικίας τὸν

τῆς ἀσκήσεως βίον ἐπόθησεν ὁ ἀοίδιμος. Μίαν φορὰν δὲ ἔτυχε νὰ περάσῃ ἀπὸ τὸ ἵπποδρόμιον, ἦτοι ἀπὸ τὸν τόπον ἐκείνον, ὅπου ἔτρεχον οἱ ἄνθρωποι μὲ τὰ ἄλογα· ὅθεν ἐστάθη καὶ ἐπρόσεξεν εἰς τὰ ἐκεῖ γινόμενα, καὶ βλέποντας πῶς ἐσπούδαζεν ὁ κάθε ἕνας νὰ περάσῃ τὸν ἄλλον καὶ νὰ τὸν νικήσῃ εἰς τὸ τρέξιμον, εἶπε ταῦτα μὲ τὸν λογισμόν του· *«βλέπεις, πῶς οἱ τοῦ διαβόλου προθύμως ἀγωνίζονται; πόσῳ μᾶλλον ἡμεῖς οἱ κληρονόμοι τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν;»* καὶ ἀπῆλθεν ἔτι προθυμότερος ἐκ τῆς τοιαύτης θεωρίας ἐπὶ τὸν πνευματικὸν ἀγῶνα, καθὼς τοῦτο γράφει ὁ ἄλλος Γέροντας Ἰωάννης περὶ αὐτοῦ (Ἀποκρίσει υμη'). Ἀπελθὼν δὲ εἰς τὴν περιχώρον Γάζης τῆς ἐν Παλαιστίνῃ, καὶ ἐκείσε εὐρῶν τὸ Κοινόβιον τὸ ἐπιλεγόμενον τοῦ Ἀββᾶ Σερίδου, ἔκτισε μικρὸν κελλίον ἔξω τῆς Μονῆς πρότερον, εἰς τὸ ὁποῖον ἐγκλείσας ἑαυτὸν, ἐτρύγα καὶ ἀπελάμβανε τὸ γλυκύτετον μέλι τῆς ἡσυχίας, ὡς τοῦτο δηλοῦται (Ἀποκρίσει σκ'). Φαίνεται δὲ ὅτι ἔκτισε καὶ δεύτερον ἐγκλειστήριον καὶ ἡσύχαζεν ἐν αὐτῷ· ποῦ δὲ τοῦτο ἔκτισεν, ἄδηλον εἶναι· συμπεραίνεται ὁμως ὅτι καὶ τὸ δεύτερον ἐγκλειστήριόν του ἦτον, ἢ μέσα εἰς τόπον παράμερον τοῦ ἀνωτέρου Κοινοβίου, ἢ ἔξω, πλησίον τοῦ Κοινοβίου.

Ἐν τῇ ἀρχῇ δὲ τῆς ἡσυχίας του, τρεῖς μόνους ἄρτους ἔφερον αὐτῷ τὴν ἐβδομάδα ἐκ τοῦ Κοινοβίου καὶ ἐτρέφετο (Ἀποκρ. οβ')· ἀλλ' ὁμως εἰς τόσον ἄκρον πένθος ἐπέδωκεν ἑαυτὸν ὁ τρισμακάριος καὶ τοσαύτην γλυκύτητα ἐλάμβανεν ἐκ τῶν δακρῶν, ὥστε ὅπου ἀπὸ τὴν ἡδονὴν ἐκείνην τὴν ἀνέκφραστον, ἔφθασεν εἰς τὸ νὰ τρώγῃ καὶ νὰ πίνῃ ἕνα ὀλίγον. Πολλὰς φορὰς δὲ καὶ ἀλησμόνει τελείως νὰ φάγῃ τὸν ἄρτον του, καθὼς ἔλεγε καὶ ὁ Δαβὶδ διὰ λόγου του· *«ἐπελαθόμην τοῦ φαγεῖν τὸν ἄρτον μου· ἀπὸ φωνῆς τοῦ στεναγμοῦ μου ἐκολλήθη τὸ ὄστοῦν μου τῇ σαρκί μου»* (Ψαλμ. ρα' 6). Διὰ τοῦτο, ποτὲ μὲν, δύο φορὰς τὴν ἐβδομάδα ἔτρωγε, ποτὲ δέ, μίαν, καὶ πάλιν ὅταν ἤρχετο εἰς τὴν τράπεζαν, ἤρχετο ὡσὰν νὰ εἶναι χορτασμένος. Τρώγοντας δέ, κατέκρινε τὸν ἑαυτὸν του λέγων· *«διὰ τί πάντοτε οὐκ εἶμι οὕτως;»*; Ἀπὸ γὰρ τῆς γλυκύτητος ὅπου εἶχεν εἰς τὴν πνευματικὴν τροφήν, ἀλησμόνει τὴν αἰσθητὴν (Ἀποκρίσει ζζ'). Καὶ τὸ παράδοξον ἦτον, ὅτι αὐτὸς ἐδύνητο νὰ μείνῃ καὶ ὄλην σχεδὸν τὴν ζωὴν του χωρὶς νὰ φάγῃ καὶ νὰ πῖνῃ καὶ νὰ ἐνδυθῇ· ἐπειδὴ ἡ τροφή αὐτοῦ καὶ ἡ πόσις καὶ τὸ ἐνδυμα ἦτον τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον (Ἀποκρ. οη').

Προϊόντος δὲ τοῦ καιροῦ, καὶ ἐπὶ πλείον πλύνοντας τὸν ἑαυτὸν

του διὰ τῶν ἀειρρύτων δακρύων, ἐκαθάρισε τὴν καρδίαν του ὁ τρισόλβιος, ὄχι μόνον ἀπὸ τὰ σωματικὰ πάθη, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὰ ψυχικά, ἀπὸ τὴν οἴησιν λέγω, ἀπὸ τὴν κενοδοξίαν, ἀπὸ τὴν ἀνθρωπαρέσκειαν, ἀπὸ τὴν πονηρίαν καὶ ἀπὸ τὰ ἄλλα ὅμοια τὰ βαθέως κεκρυμμένα μέσα εἰς τὴν καρδίαν, καὶ οὕτως ἀνώτερος γενόμενος τῶν βελῶν τοῦ ἐχθροῦ, ἀπόκτησε τὴν εἰρήνην τῶν λογισμῶν, ἥτις εἶναι τὸ χωρητικὸν δῶρον τῶν χαρισμάτων τοῦ ἁγίου Πνεύματος, ὡς λέγει ὁ τῆς Θεσσαλονίκης θεῖος Γρηγόριος (λόγῳ πρὸς τὴν Ξένην). Ἀπόκτησε δὲ καὶ τὴν κοίμησιν, ἣ μᾶλλον εἰπεῖν, ἀπονέκρωσιν παντὸς ἐμπαθοῦς κινήματος καὶ φρονήματος· διὰ τοῦτο καὶ τὸ ἐγκλειστήριόν του, κοιμητήριον ὠνόμαζεν. Ὅθεν ὁ ἄλλος Γέροντας Ἰωάννης, ἐρωτηθεὶς διατι ἔτσι ὠνόμασεν αὐτό, ἀπεκρίθη·

«ὅτι ἀνεπαύσατο ἀπὸ τῶν παθῶν ὅλων· ἀπέθανε γὰρ τελειῶς τῇ ἁμαρτίᾳ· καὶ τὸ κελλίον αὐτοῦ, ἐν ᾧ ἐζώγρηται ὡς ἐν τάφῳ, διὰ τὸ ὄνομα τοῦ Ἰησοῦ, τόπος ἀναπαύσεως ἐστίν, ἐνθα οὐ πατεῖ δαίμων, οὐδὲ ὁ ἄρχαν αὐτοῦ διάβολος· ἀγιαστήριον γὰρ ἐγένετο, ὅτι ἐχώρησε τὸ κατοικητήριον τοῦ Θεοῦ» (Ἀποκρ. ογ’).

Ἄφ’ οὗ λοιπὸν ἐκαθάρισε τὴν καρδίαν του ἀπὸ τὰ πάθη καὶ ἤξιώθη νὰ γίνῃ ναδὸς καὶ κατοικητήριον τοῦ ἁγίου Πνεύματος, τίς δύναται νὰ παραστήσῃ τὰ χαρίσματα ὅπου ἤξιώθη νὰ λάβῃ; Ἐκ τῆς τοιαύτης καθαρότητος ἐπλουτίσθη μὲ τὴν ὑποποιὸν καὶ ἀληθινήν καὶ τελείαν ταπείνωσιν· δηλαδή, ὄχι μὲ τὴν ταπείνωσιν ἐκείνην, ἥτις συνίσταται μὲ τὰ ἔξω ταπεινὰ σχήματα καὶ τὰ ταπεινὰ λόγια, ἀλλὰ μὲ τὴν ταπείνωσιν ἐκείνην, τὴν ὁποίαν κτίζει τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον τοῖς ἐγκάτοις ἐγκαινιζόμενον, κατὰ τὸν τῆς Θεσσαλονίκης μέγαν Γρηγόριον (λόγ. εἰς τὴν Ξένην)· διὰ τοῦτο καὶ Θεοδώρητον αὐτὴν οἱ Πατέρες καλοῦσι, καὶ μάλιστα ὁ Σιναΐτης θεῖος Γρηγόριος·

«ταπείνωσις γὰρ ἐστὶ, κατὰ τὸν ἴδιον Βαρσανούφιον, τὸ ἔχειν ἑαυτὸν γῆν καὶ σποδόν, ἔργοις καὶ οὐ λόγοις μόνον· καὶ τὸ εἰπεῖν· ἐγὼ τίς εἰμι; τίς ψηφίζει με; πρᾶγμα οὐκ ἔχω μετὰ τίνος» (Ἀποκρ. ρ4β’).

Ἐκ τῆς ταπεινώσεως δὲ ταύτης ἤξιώθη νὰ λάβῃ τὴν μείζονα πασῶν τῶν ἀρετῶν διάκρισιν, ἥτις ἐδόθη παρὰ Θεοῦ εἰς τὸν ἀνθρωπον ὡσὰν ἕνας κυβερνήτης, κατὰ τὸν αὐτὸν Βαρσανούφιον (Ἀπόκρ. ρο’). Καὶ κατὰ τὸν θεῖον Μελέτιον τὸν ὁμολογητὴν,

«ἡ διάκρισις εἶναι βάσις τῶν ἀρετῶν, ἀρχή, μεσότης καὶ τέλος πάντων τῶν καλῶν· λύχνος φαίνων ἐν τῇ σκοτίᾳ· πλανωμένων ὁδηγός, χειμαζομένων λιμὴν» (Βαθμίδ. ρξς)·

Ἐκ δὲ τῆς διακρίσεως, ἠξιώθη νὰ λάβῃ τὴν διόρασιν, διὰ μέσου τῆς ὁποίας ἐρευνῶνται οἱ νοητοὶ καὶ ἀπόκρυφοὶ λόγοι τῶν αἰσθητῶν καὶ νοητῶν κτισμάτων, κατὰ τὸν ἐκ Δαμασκοῦ ὄσιον Πέτρον.

Ἐκ δὲ τῆς διοράσεως ἠξιώθη νὰ λάβῃ καὶ τὸ τῆς προοράσεως καὶ προφητείας χάρισμα καὶ νὰ βλέπῃ τὰ μακρὰν γινόμενα, ὡς παρόντα, καὶ τὰ μέλλοντα, ὡς ἐνεστῶτα· ἀλλὰ τὸ χάρισμα τοῦτο, τόσον πολλὰ πλούσιον ἐδόθη εἰς τὸν τρισόλβιον τοῦτον Πατέρα, ὥστε ὅπου αὐτὸς προεγίνωσκε καὶ προέλεγε πρὸ δύο χρόνων, ὅτι μέλλει νὰ ἔλθῃ εἰς τὸ Κοινόβιον ὁ ἀπὸ Μηρωσάβης ὄσιος Ἰωάννης (Ἀποκρ. α'). Αὐτὸς προεγίνωσκε καὶ προέλεγεν, ὅτι μέλλουν νὰ ἔλθουν πλούσιοι καὶ νὰ κοινοβιάσουν εἰς τὸ Μοναστήριον (Ἀποκρ. λα'). Αὐτὸς διὰ τῆς χάριτος ἐγίνωσκε καὶ τὰς βουλάς τῶν καρδιῶν, ὅθεν καὶ ἀπεκρίνετο πρὸς ἐκείνους ὅπου τὸν ἐρώτων, ὄχι μὲ λόγον προφορικόν, ἀλλὰ μόνον μὲ τὸν νοῦν καὶ τὴν διάνοιάν τους (Ἀποκρ. νδ' καὶ ρξγ'). Καὶ ἐκεῖνα τὰ ἴδια λόγια ὅπου ἀναγινώσκομεν εἰς τὴν Γραφὴν πῶς ἔλεγεν ὁ Προφήτης Ἐλισσαῖος πρὸς Γιεζί, τὸν λαβόντα τὰ δύο τάλαντα ἀργυρίου ἀπὸ τὸν Νεεμάν· *«οὐχὶ ἡ καρδιά μου ἐπορεύθη μετὰ σοῦ»;* (Δ' Βασιλ. ε' 26) τὰ αὐτὰ ἔλεγε καὶ ὁ θεῖος Βαρσανούφιος πρὸς τὸν ἀπὸ Μηρωσάβης Ἰωάννην.

«Καὶ τοῦτο μάθε, ὅτι ὅτε ὑπάγεις εἰς διακονίαν τοῦ Κοινοβίου, πάντως ὑπάγει μετὰ σοῦ ἡ καρδιά μου» (Ἀποκρ. κζ').

Ἐπειδὴ καὶ τοῦ αὐτοῦ Προφητικοῦ χαρίσματος τοῦ Ἐλισσαίου ἦτον ἠξιωμένος καὶ ὁ ὄσιος Βαρσανούφιος, ὅθεν καὶ ἡ πρόρρησις αὐτοῦ ποτὲ δὲν ἐλάνθανεν, ἀλλὰ διὰ τῶν ἔργων ἐβεβαιουῖτο· προεῖπε γὰρ περὶ τοῦ ἄρχοντος, τοῦ ἀποσταλέντος παρὰ τοῦ Βασιλέως διὰ νὰ καταστήσῃ εἰς τὸν θρόνον τῆς Γάζης τὸν ἀνάξιον Ἐπίσκοπον, ὅτι *«τὴν πόρταν τῆς πόλεως ἐὰν φθάσῃ, εἰς τὴν πόλιν οὐκ ἐμβαίνει· οὐ συγχωρεῖ γὰρ αὐτῷ ὁ Θεός»·* καὶ τῇ ἀληθείᾳ οὕτως ἔγινεν. Ἐπειδὴ ἐξαίφνης ἀκουσθεῖσα ἡ φήμη τοῦ θανάτου τοῦ Βασιλέως, ἔκαμε νὰ διαλυθοῦν ὅλα τὰ ἐλπιζόμενα καὶ μελετώμενα παρ' αὐτοῦ (Ἀποκρ. ω').

Τίς δὲ δύναται νὰ παραστήσῃ τὴν ὑπερβάλλουσαν ἀγάπην ὅπου εἶχε πρὸς τὸν Θεὸν ὁ Μακάριος; Αὐτὸς ἔφερεν ἐν τῇ καρδίᾳ του

τὴν πρὸς Χριστὸν ἀγάπην κατακαιομένην ὡς φλόγα πυρὸς σφοδροτάτου, καθὼς τὸ μαρτυρεῖ ὁ ἴδιος (Ἄποκρ. ρί)· διὰ τοῦτο καὶ ὡς τὴν τοιαύτην ἀγάπην ἔχων, νὰ πέσῃ δὲν ἐδύνητο· ἐπειδὴ κατὰ τὸν Ἀπόστολον «*ἡ ἀγάπη οὐδέποτε ἐκπίπτει*» (Α΄ Κορ. ιγ΄ 8)· καὶ κατ’ αὐτὸν τὸν θεῖον Βαρσανούφιον

«ἡ τελεία ἀγάπη ἄπτωτός ἐστι, καὶ ὁ κτώμενος αὐτὴν μένει ἐν τῇ θερμότητι, κατακλειόμενος τῇ ἀγάπῃ πρὸς τὸν Θεὸν καὶ πρὸς τὸν πλησίον» (Ἄποκρ. ιζ΄).

Τίς νὰ φανερώσῃ δὲ καὶ τὴν πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπην ὅπου ἀνεφλέγετο μέσα εἰς τὰ σπλάγχχνα του; ἴδετε τὴν κάμινον πῶς ἀνάπτει ἀπὸ τὴν πολλὴν ὕλην· τοιαύτη ἦτον πρὸς ὅλους τοὺς ἀδελφούς καὶ ἡ χριστομίμητος καρδιά τοῦ μεγάλου Βαρσανουφίου· διὰ τοῦτο αὐτός, ὡς Πατὴρ φιλόστοργος, δὲν ἔπαυε νύκτα καὶ ἡμέραν ἀπὸ τὸ νὰ παρακαλῇ τὸν Θεόν, διὰ νὰ κάμῃ θεοφόρους ὅλους τοὺς ἀδελφούς· καὶ ἄκουσον τὰ ἴδιά του λόγια·

«ἐγὼ καὶ πρὸ τοῦ αἰτήσασθαί με διὰ τὴν κατακαιομένην, ὡς σφοδροτάτου πυρὸς φλόγα, ἀγάπην τοῦ Χριστοῦ ἐν ἐμοί, τοῦ εἰπόντος· ζήτησον τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν, ἀπὸ τῆς καύσεως καὶ τοῦ ζέειν τῷ Πνεύματι, οὐ παύομαι νύκτα καὶ ἡμέραν δεόμενος τοῦ Θεοῦ ποιῆσαι ὑμᾶς θεοφόρους, καὶ οἰκῆσαι ἐν ὑμῖν καὶ ἐμπεριπατῆσαι καὶ καταπέμψαι τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ὑμῖν... καὶ ἐγενόμην πρὸς ὑμᾶς ὡς Πατὴρ, σπουδάζων στρατεῦσαι τὰ τέκνα αὐτοῦ τῷ βασιλεῖ, ἐν στρατείαις λαμπραῖς, αὐτῶν ἀμεριμνούντων» (Ἄποκρ. ρί).

Οὐ μόνον δὲ ἐδέετο τοῦ Θεοῦ ὑπὲρ τούτου, ἀλλὰ καὶ πραγματικῶς ἐποίησε τοὺς ἀδελφούς, θεοφόρους ἀληθῶς καὶ πνευματοφόρους· τὸν μὲν γὰρ ἠγούμενον τοῦ Κοινοβίου Σέριδον, ἐφώτισε διὰ προσευχῆς του καὶ τοῦ ἀνοιξε τὸν νοῦν διὰ νὰ καταλαμβάνῃ τὰ δυσνόητα (Ἄποκρ. ι΄), ὃν τρόπον «*καὶ ὁ Κύριος διήνοιξε τὸν νοῦν τῶν ἱερῶν Ἀποστόλων τοῦ συνιέναι τὰς Γραφὰς*» (Λουκ. κδ΄ 45) καὶ τὸν ὄσιον Ἀνδρέαν ἐποίησε νὰ λάβῃ Πνεῦμα ἅγιον διὰ τῶν εὐχῶν του, εἰς ὑπομονὴν καὶ εὐχαριστίαν (Ἄποκρ. σιβ΄)· ἐπειδὴ καὶ αἱ προσευχαὶ αὐτοῦ ἀνῆρχοντο πρὸς τὸν Θεὸν ὡς ἀστραπαὶ ἀστράπτουσαι καὶ ὡς ἀκτίνες ἡλίου, ἐν αἷς εὐφραίνετο ὁ Πατὴρ, καὶ ἔχαιρεν ὁ Υἱός, καὶ ἠγάλλετο τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον (Ἄποκρ. ρια΄)· ὅθεν καὶ εἰσηκούοντο εἰς ὅλα τὰ πρὸς συμφέρον αἰτήματα.

Ἰπὸ ταύτης τῆς πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπης καταφλεγόμενος ὁ οὐράνιος οὗτος ἄνθρωπος, ἐτίθει χριστομιμήτως τὴν ψυχὴν του ὑπὲρ τῶν ἀδελφῶν του, καὶ ἀπολογία ἐδιδεν εἰς τὸν Θεὸν δι' αὐτοὺς (Ἀποκρ. νθ'): ἐθεώρει καὶ ἐσκεπάζε τὰς ἁμαρτίας τῶν ἀνθρώπων, καθὼς ὁ Θεὸς θεωρεῖ καὶ σκεπάζει αὐτὰς (Ἀποκρ. σλε').

Καὶ ἐπειδὴ διὰ τὴν τοιαύτην ὑπερβάλλουσαν πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπην, ἐδόθη αὐτῷ ἀμέσως παρὰ τοῦ Θεοῦ τὸ δεσμεῖν καὶ λύειν τὰς ἁμαρτίας, τὸ ὅποιον εἶναι τελειότης τῶν χαρισμάτων, καθὼς ὁ ἴδιος ὁ Βαρσανούφιος λέγει:

«τὸ δὲ τέλειον χάρισμα, τὸ ἀφιέναι ἁμαρτίας καὶ ἐλευθερῶσαι ψυχὰς ἐκ σκότους καὶ ἀγαγεῖν εἰς τὸ φῶς»
(Ἀποκρ. σιβ').

Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Κύριος διάφορα ἄλλα χαρίσματα δούς πρὸ τῆς ἀναστάσεως εἰς τοὺς ἱεροὺς Ἀποστόλους, τὴν τελειότητα ταύτην τῶν χαρισμάτων δέδωκεν αὐτοῖς ὕστερον μετὰ τὴν ἀνάστασιν, κατὰ τὸν αὐτὸν Βαρσανούφιον λέγοντα:

«κατανόησον τὰ εὐαγγέλια, πῶς καὶ ποσάκις δέδωκεν ὁ Χριστὸς τὰ χαρίσματα τοῖς μαθηταῖς περὶ ἰάσεων καὶ ἐκβάσεων δαιμόνων, τὴν τελειότητα δέδωκε περὶ ἀφέσεως ἁμαρτιῶν, εἰπὼν αὐτοῖς, ὧν ἀφήτε τὰς ἁμαρτίας, ἀφέωνται» (Ἀποκρ. ι').

Ἐπειδὴ λέγω καὶ ὁ μέγας Βαρσανούφιος ἠξιώθη νὰ λάβῃ τὸ χάρισμα τοῦτο τὸ συγχωρεῖν ἁμαρτίας, διὰ τοῦτο, ποτὲ μὲν, ἔλεγεν εἰς τὸν ἐν Κοινοβίῳ ἀσθενοῦντα ἀδελφὸν καὶ αἰτήσαντα ἄφεσιν ἁμαρτιῶν: «λέγει σοι ὁ Θεὸς ὁ μέγας Βασιλεύς, ἀφέωνταί σοι πᾶσαι αἱ ἁμαρτίαι σου» (Ἀποκρ. ρμε'), ποτὲ δὲ εἰς ἄλλον ὁμοιον ἀσθενοῦντα ὑπὸ φθίσεως:

«Ἰδοὺ συνεχώρησεν ὁ Θεὸς ὅλας σου τὰς ἁμαρτίας κατὰ τὴν αἴτησίν σου, ἀπὸ παιδὸς μέχρι τοῦ δεῦρο· ἐυλογητὸς ὁ θελήσας Θεός, ὅτι συνεχώρησέ σοι ὅλας»
(Ἀποκρ. ρμζ').

Καὶ ἄλλων μὲν, ἐβάσταζε τὸ ἥμισυ φορτίον τῶν ἁμαρτιῶν, ἄλλων δέ, καὶ ὅλον (Ἀποκρ. σλε' καὶ ρξζ'): καὶ ἄλλων μὲν, διὰ νὰ ἐξαλείψῃ τὴν βλασφημίαν ἴδρωνε δεόμενος τοῦ Θεοῦ, οὕτω γὰρ ἀπεκρίνετο πρὸς τὸν βλασφημήσαντα ἀδελφόν:

«τὸ στόμα σου φύλαξον τοῦ μὴ ἐμπεσεῖν πάλιν εἰς τὴν

δεινотάτην βλασφημίαν, κἄν ἕως αὐτῆς τῆς ψυχῆς σου φθάσης· πάνυ γὰρ ἴδρωσα δυσωπῶν ὑπὲρ ταύτης τὸν Θεὸν» (Ἀποκρ. σκζ’).

Ἄλλων δέ, παρετίθει τὰς ψυχὰς ἀποθνησκόντων εἰς τὴν ἀγίαν καὶ ζωοποιὸν Τριάδα καὶ ἐποίει εἰς αὐτὰς ἐλευθέραν ἀπὸ τοὺς δαίμονας, τὴν εἰς τοὺς οὐρανοὺς ἄνοδον (Ἀποκρ. ρμς’). Καὶ διὰ νὰ εἰπῶ καθολικῶς, ὁ μέγας οὗτος Βαρσανούφιος ἔφθασεν εἰς τὸ μέτρον ἐκεῖνο τῆς πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπης, εἰς τὸ ὁποῖον ἔφθασε καὶ ὁ Ἀπόστολος Παῦλος καὶ πρὸ αὐτοῦ ὁ μέγας καὶ θεόπτης ἐκεῖνος Μωϋσῆς· διότι καὶ αὐτὸς τὰ ἴδια λόγια τοῦ Μωϋσέως ἔλεγε:

«Πείσθητί μοι ἀδελφέ, ὅτι τὸ Πνεῦμα πρόθυμόν τί ἐστὶν εἰπεῖν τῷ ἐμῷ Δεσπότη, χαίροντι ἐπὶ τῇ αἰτήσῃ τῶν δούλων αὐτοῦ, Δέσποτα, ἢ συνεισένεγκέ μοι τὰ τέκνα μου εἰς τὴν βασιλείαν σου, ἢ καμὲ ἐξάλειψον ἐκ τῆς βίβλου σου» (Ἀποκρ. ρια’).

Τί νὰ περιττολογῶ; ὁ μακάριος Βαρσανούφιος, ἀναβάσεις ἱεράς καθ’ ἐκάστην ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ διατιθέμενος, κατὰ τὸν θεῖον Δαβίδ, καὶ προσθέτοντας ταπεινῶσιν ἐπάνω εἰς τὴν ταπεινῶσιν, ἡσυχίαν ἐπάνω εἰς τὴν ἡσυχίαν, θέρμην ἐπάνω εἰς τὴν θέρμην καὶ ἀγάπην ἐπάνω εἰς τὴν ἀγάπην, ἠξιώθη τέλος πάντων καὶ νὰ φθάσῃ εἰς τὸ ὑψηλότετον χάρισμα τῆς πρὸς Θεὸν ἀρπαγῆς, ὡς ὁ μέγας Παῦλος, καὶ νὰ ἀναβαίνει μέχρι τοῦ ἐβδόμου οὐρανοῦ, ὄχι μὲ τὰ φανταστικὰ πτερὰ τῆς διανοίας, ἀλλ’ ἐν τῇ ἀρρητῷ δυνάμει τοῦ Πνεύματος, καὶ ἐκεῖ νὰ εὐλογῆται, νὰ θεωρῆ καὶ νὰ ἐντροφᾷ ἀκόμη ἀπὸ τούτην τὴν ζωὴν τὰ ἄρρητα καὶ ἀνεκκλάλητα τῆς θείας Βασιλείας ἀγαθὰ καὶ μυστήρια, χωρὶς νὰ ἠξεύρῃ, εἴτε ἐν σώματι ἦτον, εἴτε ἐκτὸς τοῦ σώματος. Καὶ ἄκουσον αὐτοῦ λέγοντος τοῦτο διὰ λόγου του·

«πληροφορήσει ὑμᾶς ὁ Κύριος, ὅτι εἰς τὸν ἑβδομον οὐρανὸν ἀναφέρει ἡ ἀγάπη τοὺς ἀνθρώπους τοὺς ἔχοντας αὐτήν· καθὼς τινες ἤδη μετὰ παρρησίας ἀνέρχονται καὶ εὐλογοῦνται, εἴτε ἐν σώματι, οὐκ οἶδα, εἴτε ἐκτὸς τοῦ σώματος, οὐκ οἶδα, ὁ Θεὸς γὰρ ἐστὶν ὁ εἰδῶς· καὶ ἵνα μάθητε τὴν ἀρχὴν τῆς ὁδοῦ τῆς χαρᾶς ταύτης, ἀκούσατε. Πρῶτον ἔρχεται τῷ ἀνθρώπῳ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, διδάσκον αὐτὸν τὰ πάντα, καὶ πῶς δεῖ ταπεινοφρονεῖν, ἃ οὐ δύνασθε ἄρτι ἀκοῦσαι· εἶτα ὁδηγούμενος τῇ πρώτῃ καύσει

ἐκεῖνη, ἀνέρχεται εἰς τὸν οὐρανὸν τὸν πρῶτον, καὶ μετὰ ταῦτα εἰς τὸν δεύτερον, καὶ κατὰ πρόβασιν ἕως τοῦ ἑβδομῆμου, κἀκεῖ ἐστὶ θεωρῆσαι ἄρρητα πράγματα καὶ φοβερά, ἃ οὐδεὶς δύναται ἀκοῦσαι, εἰμὴ οἱ ἐρχόμενοι εἰς τὸ μέτρον τοῦτο, οὗ ὁ Κύριος καταξιώσαι ὑμᾶς» (Ἀποκρ. ρί').

Ἐντεῦθεν λοιπὸν ἐδόθη εἰς αὐτὸν πλουσιώτατον καὶ τὸ τῆς θαυματουργίας χάρισμα, ἤγουν τὸ νὰ δύναται ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Δεσπότη Ἰησοῦ Χριστοῦ νὰ ἀνασταίνη νεκρούς, νὰ διώκῃ δαίμονας, νὰ ἰατρεύῃ ἀσθενείας ἀνιάτους καὶ ἄλλας δυνάμεις καὶ θαυμάσια νὰ κάμνῃ, ὄχι ὀλιγώτερα ἀπὸ τοὺς Ἀποστόλους, καὶ νὰ κλείσῃ καὶ νὰ ἀνοίξῃ τοὺς οὐρανοὺς ὡσὰν τὸν Ἥλιαν, καθὼς αὐτὸς ὁ ἴδιος ταῦτα λέγει περὶ ἑαυτοῦ· ἢ μᾶλλον εἰπεῖν, καθὼς μαρτυρεῖ ὁ δοὺς αὐτῷ τὸ χάρισμα, μᾶλλον δὲ τὰ χαρίσματα, Θεός· καὶ ὄρα ταῦτα ἐν τῇ ρπβ' Ἀποκρίσει. Διὰ τοῦτο καὶ τὸν ἐν τῷ Κοινοβίῳ Γέροντα, ἐλύτρωσεν ἀπὸ τὴν ἀσθένειαν ὅπου ἔπασχεν (Ἀποκρ. ροδ') ὁμοίως καὶ ἄλλον ἀδελφὸν δεινῶς βασανιζόμενον ἐθεράπευσε (Ἀποκρ. φι'). Ἐντεῦθεν ἠξιώθη νὰ γίνῃ, ὄχι μόνον υἱὸς Θεοῦ κατὰ χάριν, ἀλλὰ τὸ θαυμασιώτερον, καὶ ἀδελφὸς τοῦ Ἰησοῦ. Καὶ ἄκουσον αὐτοῦ λέγοντος

«εὕξασθε ὑπὲρ ἐμοῦ τοῦ ἀθλίου, ἵνα κρατήσω κἀγὼ τὰ μέτρα ταῦτα ἕως τέλους· ὁ γὰρ κρατῶν αὐτά, ἤδη ἐγένετο ἀδελφὸς τοῦ Ἰησοῦ» (Ἀποκρ. ρπβ').

Ἄλλὰ καὶ ὅταν ὁ κοσμικὸς τοῦ ἀγίου τούτου ἀδελφός, γέροντας, ἐζήτησε νὰ συνομιλήσῃ μὲ αὐτόν, ταῦτα πρὸς αὐτὸν ἀπεκρίνατο·

«ἐγὼ ἀδελφὸν τὸν Ἰησοῦν ἔχω· ἐὰν δὲ καταφρονήσας τοῦ κόσμου γίνῃ μοναχός, τότε ἀδελφός μου εἶ» (Ἀποκρ. τμγ').

Καὶ διὰ νὰ εἰπῶ μὲ συντομίαν, ἐντεῦθεν ἠξιώθη νὰ γίνῃ ὄχι μόνον υἱὸς Θεοῦ καὶ ἀδελφὸς τοῦ Ἰησοῦ, ἀλλὰ καὶ θεὸς κατὰ χάριν, κατὰ τὸ *«ἐγὼ εἶπα θεοὶ ἐστε, καὶ υἱοὶ Ὑψίστου πάντες» (Ψαλμ. πβ' 6)*· ἔφη γὰρ τὸ πετεινὸν τοῦ οὐρανοῦ, ὁ κρυφιομύστης καὶ Ἄρεοπαγίτης Διονύσιος·

«εὐρήσεις δὲ ὅτι καὶ θεοὺς ἢ θεολογία (τὸ ἀνωτέρω δηλαδὴ λόγιον τοῦ Δαβὶδ) καλεῖ, τὰς τε οὐρανίας καὶ ὑπὲρ ἡμᾶς οὐσίας, καὶ τοὺς παρ' ἡμῖν φιλοθεωτάτους καὶ ἱεροὺς ἄνδρας, καίτοι τῆς θεαρχικῆς Κρυφιομύστης ὑπερ-

ουσίως ἀπάντων ἐξηρημένης τε καὶ ὑπερίδρυμένης καὶ μηδενὸς αὐτῇ τῶν ὄντων ἐμφεροῦς ὀνομάζεσθαι κυρίως καὶ ὀλικῶς δυναμένου· πλὴν ὅσα τῶν νοερῶν τε καὶ λογικῶν πρὸς τὴν ἔνωσιν αὐτῆς, ὅση δύναμις, ὀλικῶς ἐπέστραπται καὶ πρὸς τὰς θείας αὐτῆς ἐλλάμψεις, ὡς ἐφικτόν, ἀκαταλήκτως ἀνατείνεται τῇ κατὰ δύναμιν, εἰ θέμις εἶπειν, θεομιμησίᾳ, καὶ τῆς θεϊκῆς ὁμωνυμίας ἡξίωται» (περὶ οὐρανίου Ἱεραρχ. κεφ. ιβ').

Ὁθεν ἐπειδὴ εἰς τοιαύτην τελειότητα ὁ θεῖος Βαρσανούφιος καὶ τοσαύτην καὶ τηλικαύτην παρρησίαν εὔρε πρὸς τὸν Θεόν, διὰ τοῦτο καὶ ἐδύνατο μόνος νὰ δυσωπήσῃ τὸν Θεὸν ὑπὲρ μυριάδων ἀνθρώπων καὶ νὰ μὴν ἀθετηθῇ· ἐπειδὴ ἂν «τὸ θέλημα τῶν φοβουμένων αὐτὸν ποιῇ ὁ Κύριος», κατὰ τὸν Φαλμωδόν, πόσω μᾶλλον δὲν ἀθετῇ τὸ θέλημα τῶν τάξιν υἰῶν καὶ ἀδελφῶν αὐτοῦ ἐχόντων; καὶ ὄρα τὴν ραί' Ἀπόκρισιν αὐτοῦ. Διὰ τοῦτο καὶ ὅταν εἰς τὸν καιρὸν τοῦ θεοῦ τούτου Πατρός, ἐγένετο ὀργὴ μεγάλη εἰς ὅλον τὸν κόσμον, καὶ παρεκάλεσαν αὐτὸν οἱ ἐν τῷ Κοινοβίῳ ἡσυχάζοντες Πατέρες διὰ νὰ κάμῃ δέησιν πρὸς τὸν Θεὸν νὰ καταπαύσῃ τὴν ὀργὴν του, αὐτὸς εἶπεν, ὅτι τρεῖς ἄνδρες τέλειοι στέκουν καὶ παρακαλοῦσι τὸν Θεὸν ὑπὲρ ὅλου τοῦ κόσμου, ἀπὸ τοὺς τρεῖς δὲ τούτους, ἕνας ἦτον καὶ αὐτός. Καὶ ἄκουσον τὰ ἴδια κεχαριτωμένα λόγια τῆς ἀποκρίσεως τοῦ ἁγίου·

«εἰσὶ πολλοὶ οἱ παρακαλοῦντες τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Θεοῦ, παῦσαι τὴν ὀργὴν ἀπὸ τοῦ κόσμου, καὶ οὐδεὶς φιλανθρωπότερος τοῦ Θεοῦ, ἀλλ' οὐ θέλει ἐλεῆσαι· ἀντιστήκει γὰρ τὸ πλῆθος τῶν ἐν τῷ κόσμῳ γινομένων ἁμαρτιῶν· εἰσὶ δὲ τρεῖς ἄνδρες τέλειοι τῷ Θεῷ, οἵτινες ὑπερέβησαν τὸ μέτρον τῆς ἀνθρωπότητος καὶ ἔλαβον τὴν ἐξουσίαν τοῦ λῦσαι καὶ δῆσαι, καὶ ἀφείναι ἁμαρτίας καὶ κρατῆσαι, καὶ στήκουσιν ἐν τῇ θραύσει, τοῦ μὴ ὑφὲν ἐξολοθρεῦσαι ὅλον τὸν κόσμον καὶ διὰ τῶν εὐχῶν αὐτῶν μετ' ἐλέους παιδεύει καὶ ἐρρέθη αὐτοῖς, ὅτι ἐπὶ ὀλίγον χρόνον ἐπιμένει ἡ ὀργή· σὺν αὐτοῖς οὖν εὗξασθε. Συναντῶσι δὲ αἱ εὐχαὶ τῶν τριῶν τούτων ἐν τῇ εἰσόδῳ τοῦ ἀνωτέρω θυσιαστηρίου τοῦ Πατρὸς τῶν φώτων καὶ συγχαίρουσιν ἀλλήλοις καὶ συναγάλλονται ἐν τοῖς ἐπουρανίοις· ὅταν δὲ προσέχωσιν εἰς τὴν γῆν, συμπενθοῦσι

καὶ συγκλαίουσι καὶ συνοδύρονται διὰ τὰ κακὰ τὰ γινόμενα καὶ κινουῦντα τὴν ὀργήν· εἰσὶ δὲ Ἰωάννης ἐν Ρώμῃ καὶ Ἡλίας ἐν Κορίνθῳ καὶ ἄλλος ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Ἱεροσολύμων· (ἦτοι αὐτὸς ὁ ἴδιος Βαρσανούφιος ὁ ταῦτα λέγων, ὁ ἐν τῇ Γάζῃ, τῇ ἐπαρχίᾳ τῶν Ἱεροσολύμων ἠσυχάζων) καὶ πιστεύω ὅτι ἀνούουσι τὸ μέγα ἔλεος· ναὶ ἀνούουσιν. Ἀμήν» (Ἀποκρ. φξδ').

Ἐπειδὴ δὲ τῶν ὑπὸ Θεοῦ χαριτωθέντων ἀγίων, ὄχι μόνον ὁ νοῦς καὶ ἡ ψυχὴ χαριτώνεται καὶ ἀγιάζεται, ἀλλὰ καὶ τὰ ἱερὰ αὐτῶν σώματα μεταλαμβάνουσι διὰ μέσου τῆς ψυχῆς, τὴν χάριν καὶ τὸν ἁγιασμόν· ἔφη γὰρ ὁ τῆς Θεσσαλονίκης μέγας Γρηγόριος·

«ὁ μὲν τοι τούτων (τῶν ὑπερφυῶν χαρίτων δηλαδῆ) εὐμοιρήσας νοῦς, καὶ πρὸς τὸ συνημμένον σῶμα πολλὰ διαπορθμεύει τοῦ θεοῦ κάλλους τεκμήρια, χάριτί τε καὶ σαρκὸς παχύτητι μεσιτεύων» (Λόγ. εἰς τὴν Ξένην).

Διὰ τοῦτο καὶ τοῦ ἀγίου Βαρσανουφίου, ὄχι μόνον ἡ ψυχὴ καὶ ὁ νοῦς ἐχαριτώθη καὶ ἡγιάσθη, ἀλλὰ καὶ τὸ ἱερὸν σῶμά του τῆς θείας ἀπόλαυσε χάριτος καὶ ἀγιότητος· διὰ τοῦτο καὶ ὅσα πράγματα ἠγγίζον εἰς αὐτό, μετελάμβανον καὶ αὐτὰ κάποιαν θείαν δύναμιν καὶ χάριν. Ὅθεν καθὼς ἀναγινώσκομεν εἰς τὰς Πράξεις, ὅτι τὰ σουδάρια (ἦτοι τὰ μανδήλια) καὶ τὰ σιμικίνθια (ἦτοι τὰ φακίολια, ἢ ζωνάρια) τοῦ Ἀποστόλου Παύλου, ἐποίουν θαύματα καὶ ἰάτρευον τοὺς ἀσθενεῖς, «ὥστε καὶ ἐπὶ τοὺς ἀσθενοῦντας ἐπιφέρεσθαι ἀπὸ τοῦ χρωτὸς αὐτοῦ σουδάρια, ἢ σιμικίνθια, καὶ ἀπαλλάσσεσθαι ἀπ' αὐτῶν τὰς νόσους» (Πράξ. ιθ' 11), τοιοῦτοτρόπως καὶ τὸ κουκούλιον τοῦ μεγάλου Βαρσανουφίου πεμπόμενον εἰς τὸν ἀπὸ Μηρωσάβης Ἰωάννην, ἐσκέπαζεν αὐτὸν ἀπὸ πολλῶν πειρασμῶν καὶ κακῶν (Ἀποκρ. α'). Ἄλλος δὲ ὅσιος ἔστειλεν εἰς αὐτὸν τὸ κουκούλιον καὶ ἀνάλαβόν του (ἦτοι τὸ πολυσταύριον) καὶ παρεκάλεσεν αὐτὸν διὰ νὰ τὰ φορέσῃ καὶ διὰ τοῦ φορέματός του νὰ τὰ ἀγιάσῃ, καὶ οὕτω νὰ τὰ ἀποστείλῃ πάλιν εἰς αὐτὸν διὰ νὰ τὰ ἔχῃ σκέπην του καὶ βοήθειαν (Ἀποκρ. ρκδ'). Πολλοὶ δὲ ἔστελλον καὶ ἐλάμβανον εὐλογίαν, ἦτοι μέρος τι ἀπὸ τὸν ἄρτον ὅπου ἔτρωγε καὶ ἀπὸ τὸ ὕδωρ ὅπου ἔπινε, καὶ λαμβάνοντες ταῦτα, ἐλαφρώνοντο ἀπὸ τὰ πάθη ὅπου τοὺς ἐπολέμουν· καὶ ὄρα τὴν μγ' Ἀπόκρισιν καὶ μζ' καὶ ρα'.

Τί λέγω ταῦτα; καὶ αὐτὴ μόνῃ ἡ φωνὴ τοῦ θεοῦ Βαρσανουφίου,

ἁγία ἐπιστεύετο νὰ εἶναι. Ὅθεν πολλοὶ ἐπεθύμουν καὶ παρεκάλουν τὸν ἅγιον νὰ ἀξιωθοῦν διὰ νὰ τὸν προσκυνήσουν καὶ νὰ ἀκούσουν τὴν ἁγίαν φωνὴν του. Ἐπίστευον γὰρ ὅτι αὐτὴ θέλει εἶναι εἰς αὐτοὺς σκέπη μεγάλη καὶ βοήθεια (Ἀποκρ. σκζ'), ἀλλὰ καὶ αὐτὸ τὸ ψιλὸν ὄνομα τοῦ ἁββᾶ Βαρσανουφίου, ἐν μόνῃ τῇ διανοίᾳ, ἐπικαλούμενον ἐνήργει καὶ βοήθειαν ἐπροξένει εἰς τοὺς αὐτὸ ἐπικαλουμένους, καθὼς ἓνα τοιοῦτον ἐνεργήθη εἰς τὸν ἡγούμενον τοῦ Κοινοβίου Αἰλιανόν. Ἔλεγε γὰρ πρὸς αὐτόν, ζητοῦντα πῶς νὰ δίδῃ ἐκάστῳ ἀπόκρισιν, ὁ ἄλλος Γέρων θεῖος Ἰωάννης,

«ὅπου οὖν φθάσης, αἴτησαι ἐν τῇ διανοίᾳ σου τὸν ἅγιον Γέροντα, ὅτι Ἄββᾶ, τί λαλήσω; καὶ μὴ μεριμνήσης τί εἴπησ» (Ἀποκρ. φπα').

Τοιαῦτα μὲν μεγάλα χαρίσματα ἠξιώθη νὰ λάβῃ καὶ εἰς τοσαύτην τελειότητα ἀρετῶν ἀνέβῃ ὁ μέγας ἐν Πατράσι Βαρσανούφιος, ἀλλὰ τὰ τόσα μεγάλα χαρίσματα ἦτον, ἀδελφοί μου, συντροφιασμένα καὶ μὲ τόσους μεγάλους πειρασμούς, ὅσους δὲν δύναται τις ὄχι νὰ ὑπομείνῃ πραγματικῶς, ἀλλ' οὐδὲ νὰ ἀκούσῃ μὲ μόνῃ ψιλῇ ἀκοῇ· καὶ ἄκουσον αὐτοῦ γράφοντος πρὸς τὸν ἀπὸ Μηρωσάβης Ἰωάννην·

«ἐὰν γράφω σοι, οὓς ὑπέμεινα πειρασμούς, ἔτι λέγω σοι, οὐ βαστάζουσι τὰ ὠτά σου· ἀλλὰ τάχα οὐδὲ ἄλλου τινὸς εἰς τὸν καιρὸν τοῦτον» (Ἀποκρ. ιγ').

Ἄλλὰ καὶ μεγάλας ἀσθενείας ὁ τρισμακάριος ἐδοκίμασε, πλὴν μὲ τόσῃ γενναιότητι, ὥστε ὅπου ἐν τῇ ἀσθενείᾳ του ποτὲ εἰς κλίνην δὲν ἔπεσε νὰ ἀναπαυθῇ, ἀλλ' οὔτε ἄφηνε ποτὲ τὸ ἐργόχειρόν του (Ἀποκρ. ρξζ'). Καὶ δικαίως τοῦτο ἔγινε· διότι τὰ μεγάλα χαρίσματα, ἔχουσι καὶ μεγάλους πειρασμούς· καὶ ὅποιος δὲν χύσει αἷμα, Πνεῦμα ἅγιον νὰ λάβῃ δὲν ἠμπορεῖ· ὅθεν εἶπεν ὁ Πέτρος ὁ Δαμασκηνός, *«δὸς αἷμα, καὶ λάβε Πνεῦμα»*. Καὶ ἄλλος δὲ Πατὴρ εἶπε: *«δείξον ἔργα, καὶ ἀπαίτει μισθούς»*. Ἔζη δὲ ὁ ἅγιος οὗτος ἐπὶ τῶν χρόνων τοῦ Βασιλέως Ἰουστινιανοῦ, κατὰ τὸν ἕκτον αἰῶνα, ἤτοι εἰς τοὺς ἑξακοσίους χρόνους ἀπὸ Χριστοῦ. Εἰς διάστημα δὲ πεντήκοντα ὀλοκλήρων χρόνων καὶ ἐπέκεινα, ἄνθρωπος δὲν εἶδε τὸν Ὅσιον τοῦτον μὲ τὸ νὰ ἦτον κεκλεισμένος μέσα εἰς ἓνα μικρότατον κελλάκι, ὡσὰν μέσα εἰς ἓνα τάφον, ὡς εἶπομεν, καὶ πλὴν τοῦ ἄρτου καὶ ὕδατος, ἄλλο τι φαγητὸν δὲν ἔφαγεν εἰς τοὺς χρόνους αὐτούς· ὅθεν ταῦτα ἀκούοντας περὶ αὐτοῦ ὁ τότε Πατριάρχης τῶν Ἱεροσολύμων,

Εὐστόχιος ὀνομαζόμενος, καὶ μὴ πιστεύοντας αὐτὰ ὡς παράδοξα, ἠθέλησε νὰ τὸν ἰδῇ. Καὶ λοιπὸν παίρνοντας ἀνθρώπους μαζί του, ἐπῆγεν εἰς τὸ ἐγκλειστήριον τοῦ Ὁσίου, καὶ εὐθύς ὅπου ἐδοκίμασε νὰ χαλάσῃ τὸν τοῖχον καὶ νὰ ἔμβῃ μέσα, ὡ τοῦ θαύματος! εὐγῆκε φωτῖα καὶ ὀλίγον ἔλειψε νὰ κατακαύσῃ καὶ ἐκείνον καὶ τοὺς ἀνθρώπους ὅπου εἶχε μαζί του, καθὼς ταῦτα μαρτυρεῖ ὁ Σχολαστικὸς Εὐάγριος ἐν τῷ λβ' κεφαλαίῳ τοῦ δ' βιβλίου τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας του, ἐπὶ λέξεως γράφων:

«Γεγόνασι δὲ κατ' ἐκεῖνο καιροῦ ἄνδρες θεοφόροι, καὶ μεγάλων σημείων ἐργάται πολλαχοῦ μὲν γῆς, ὧν δὲ τὸ κλέος ἐκασταχοῦ διέλαμψε, Βαρσανούφιος Αἰγύπτιος γένος. Οὗτος ἐν σαρκὶ τὸν ἄσαρκον διήθλευσε βίον ἐν τινι φροντιστηρίῳ ἀγχοῦ Γάζης τοῦ πολισματος, ὥστε πολλὰ μὲν, καὶ μνήμης κρείττονα θαυματουργῆσαι, πιστεύεσθαι δὲ καὶ ζῆν αὐτὸν ἐν οἰκίσκῳ καθειργμένον· καίτοι γε ἀπὸ τούτου πεντήκοντα καὶ πρὸς γε χρόνων, οὔτε ὀφθέντα³ οὔτε ἐπὶ γῆς τινος μετεληφότα⁴· οἷς δυσασπιστῶν Εὐστόχιος ὁ τῶν Ἱεροσολύμων πρόεδρος, ἐπειδὴν διορῦττειν τὸν οἰκίσκον ἔγνω, οὐ καθεῖρκετο ὁ ἄνθρωπος τοῦ Θεοῦ, πῦρ ἐκθορόν, μικροῦ αὐτόσε πάντας ἐνέπρησεν».

Ἄφ' οὗ δὲ ὁ μέγας Βαρσανούφιος τὸν τοῖς ὀσίοις πρέποντα ὑπνωσεν ὑπνον καὶ ἀπῆλθε πρὸς ὃν ἐπόθει Χριστόν, ἐβάλθη εἰς τὴν θήκην αὐτοῦ ὁ Γέρων ἐκείνος ὁ οἰκῶν ἐν τῷ Κοινοβίῳ, καθὼς ἔτι ζῶν προεφήτευσε καὶ τοῦτο ὁ αὐτὸς θεῖος Βαρσανούφιος· καὶ ὄρα τὴν ρνγ' ἐρώτησιν.

Πρέπει δὲ νὰ ἠξεύρουν οἱ ἀναγνώσται, ὅτι δύο ἐστάθησαν Βαρσανούφιοι, ἓνας ὁ παρῶν ἅγιος καὶ ὀρθοδοξότατος Πατήρ, καὶ ἄλλος αἰρετικός, ἐκ τῆς αἰρέσεως τῶν μονοφυσιστῶν, οἵτινες καὶ ἀκέφαλοι καὶ δεκακέρατοι ὠνομάζοντο, διότι εἶχον πολλοὺς ἀρχηγοὺς τῆς αἰρέσεών των, τὸν ὁποῖον αὐτὸν αἰρετικὸν Βαρσανούφιον ἀναφέρει ὁ θεῖος Σωφρόνιος, ὁ Πατριάρχης Ἱεροσολύμων εἰς τὸν λίβελλον, ἥτοι εἰς τὴν ἐγγραφον ὁμολογίαν τῆς πίστεως, ὅπου ἔστειλε πρὸς τὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει συγκροτηθεῖσαν κατὰ τῶν μονοθελητῶν ἀγίαν καὶ οἰκουμενικὴν ἕκτην Σύνοδον. Ὅτι δὲ ὁ θεῖος οὗτος Βαρσανούφιος, ὁ νῦν ἡμῖν προκείμενος εἰς διήγησιν, ἦτον ὀρθοδοξότατος καὶ ἐδέχετο αὐτὸν ἢ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία ὡς ἅγιον, ἐβεβαίωσε καὶ ὁ ἅγιος Πατριάρχης Ταράσιος ἐρωτηθεὶς περὶ τούτου ἀπὸ τὸν ἅγιον

Θεόδωρον τὸν Στουδίτην. Βεβαιοὶ δὲ καὶ ὁ αὐτὸς Θεόδωρος ὁ Στουδίτης ἐν τῇ αὐτοῦ Διαθήκῃ· βεβαιοῦσι καὶ πολλοὶ ἄλλοι ἀξιόπιστοι μάρτυρες ἐκ τῆς Ἀνατολῆς καταγόμενοι· καὶ τέλος πάντων ἐπιβεβαιοὶ καὶ αὐτὴ ἡ ἰδία ἀγία εἰκὼν τοῦ θείου Βαρσανουφίου, ἡ ὁποία ἕως εἰς τοὺς καιροὺς Θεοδώρου τοῦ Στουδίτου, ἦτον εἰς τὴν μεγάλην τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίαν μαζὶ μὲ τὰς λοιπὰς ἱεράς εἰκόνας τῶν ἁγίων Πατέρων, Ἀντωνίου, λέγω, Ἐφραὶμ καὶ πολλῶν ἄλλων ἁγίων· ἵνα δὲ ἀξιοπιστοτέρα ἢ περὶ τούτου μαρτυρία γένηται, ἴδου ἐκθέτω ἐδῶ τὰ ἴδια λόγια τοῦ ἁγίου Θεοδώρου τοῦ Στουδίτου, καθὼς εἶναι γεγραμμένα ἑλληνιστί.

«Προσέτι καὶ πᾶσαν βίβλον θεόπνευστον Παλαιᾶς τε καὶ Νέας Διαθήκης ἀποδέχομαι. Ἔτι μὴν καὶ πάντων τῶν θεσπεσίων Πατέρων, Διδασκάλων τε καὶ Ἀσκητῶν τοὺς βίους τε καὶ τὰ θεῖα συγγράμματα. Τοῦτο δὲ λέγω διὰ τὸν φρενοβλαβῆ Πάμφιλον, τὸν ἀπὸ Ἀνατολῆς φοιτήσαντα καὶ τοὺς δε τοὺς Ὀσίους διαβαλόντα· λέγω δὴ, Μᾶρκον, Ἡσαΐαν, Βαρσανούφιον, Δωρόθεόν τε καὶ Ἡσύχιον· οὐ μὴν Βαρσανούφιον καὶ Δωρόθεον τοὺς τῶν Ἀκεφάλων συνακεφάλους, καὶ τοὺς τοῦ λεγομένου Δεκακεράτου συνομοκεράτους καὶ ὑπὸ τοῦ ἐν ἁγίοις Σωφρονίου ἐν τῷ Λιβέλλῳ αὐτοῦ ἀναθεματιζομένους· Ἐτέρων δηλονότι παρὰ τοὺς δε ὄντων τῶν προειρημένων, οὓς ἐγὼ πατροπαραδότως ἀποδέχομαι δι' ἐρωτήσεως τοῦ ἤδη ἀρχιερατεύσαντος Ταρασίου τοῦ ἁγιωτάτου Πατριάρχου, ἐτέρων τε ἀξιόπιστων προσώπων, αὐτοχθόνων τε καὶ ἀνατολικῶν, ὧς τε καὶ τὴν εἰκόνα Βαρσανουφίου, ἐν τῇ θεῖα ἐνδυτῇ τῇ τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας συνίστασθαι τοῖς ἁγίοις Πατράσιν Ἀντωνίῳ, Ἐφραὶμ καὶ ἑτέροις· καὶ ὧς μήτι ἐν ταῖς διδασκαλίαις αὐτῶν εὐρηκῶς ἀσέβημα· τούναντίον δέ, καὶ πολλὴν ψυχικὴν λυσιτέλειαν».

3. Περὶ τοῦ Ὀσίου Ἰωάννου, τοῦ προφήτου, τοῦ ἄλλου Γέροντος

ΤΑΥΤΑ ὅπου εἶπομεν ἕως τώρα περὶ τοῦ ἁγίου Βαρσανουφίου, ἀρμόζουν νὰ τὰ εἰπῇ τινες καὶ περὶ τοῦ ὀσίου Ἰωάννου τοῦ ἄλλου Γέροντος, καθ' ὅτι καὶ αὐτὸς τὴν αὐτὴν ἡσύχιον ζωὴν εἶχε τοῦ Βαρσανουφίου, καὶ τῶν αὐτῶν χαρισμάτων τοῦ Πνεύματος ἡσιώ-

θη· ἐξαιρέτως δὲ καὶ μάλιστα τοῦ χαρίσματος τῆς προοράσεως καὶ προφητείας, δι' ὃ καὶ Προφήτης ἐπωνομάζετο. Ὁθεν ὁ μέγας Βαρσανούφιος ἔλεγε πρὸς τὸν ἐρωτήσαντα πρῶτον τὸν θεῖον Ἰωάννην καὶ λαβόντα παρ' ἐκείνου ἀπόκρισιν, ἔπειτα ἐρωτῶντα περὶ τοῦ αὐτοῦ πράγματος καὶ τὸν Βαρσανούφιον· τίς δὲ ἦτον ὁ λόγος ὅπου ἔλεγεν;

«ὁ Θεὸς Βαρσανουφίου καὶ Ἰωάννου εἷς ἐστι» (Ἀποκρ. κ').

Καὶ πάλιν ἐρωτηθεὶς παρὰ τινων νὰ διηγηθῆ τὸν βίον τοῦ Ἰωάννου, ἀπεκρίθη πρὸς αὐτούς·

«περὶ δὲ τῆς διαγωγῆς τοῦ ὁμοψύχου τέκνου, εὐλογημένου καὶ ταπεινοῦ ὑπηκόου, τοῦ κατὰ πάντα ἀρνησαμένου ἕως θανάτου τὰ θελήματα αὐτοῦ πάντα, τί ἔχω εἰπεῖν; Εἶπεν ὁ Κύριος· ὁ ἑωρακὼς ἐμὲ ἐώρακε τὸν Πατέρα· καὶ περὶ τοῦ μαθητοῦ εἶπεν, ὅτι δύναται κατὰ τὸν Διδάσκαλον αὐτοῦ· ὁ ἔχων ὧτα ἀκούειν, ἀκουέτω» (Ἀποκρ. ρλ').

Ἡθέλησε δὲ νὰ φανερώσῃ ὁ Ἅγιος μὲ τὰ λόγια ταῦτα, ὅτι ὁ θεῖος Ἰωάννης ἦτον ὁμοιος κατὰ πάντα τοῦ Πατρὸς καὶ Διδασκάλου του Βαρσανουφίου. Τοῦτο δείκνυται ἀκόμη καὶ ἀπὸ μίαν ἄλλην περίστασιν. Ὁ θεῖος Ἰωάννης ὅταν ἠρωτᾶτο ἀπὸ τινος διὰ κανένα πρᾶγμα, ἐσυνήθιζε νὰ στέλλῃ τοὺς ἐρωτῶντας πρὸς τὸν μέγαν Βαρσανούφιον διὰ νὰ δίδῃ ἐκεῖνος τὰς ἀποκρίσεις εἰς αὐτούς· ἐποίει δὲ τοῦτο διὰ ταπεινώσιν. Ὁθεν ἕνας φιλόχριστος εἶπε ποτὲ τῷ θείῳ Ἰωάννῃ·

«τί χλευάζεις ἡμᾶς Πάτερ Ἰωάννη, ἔχων τὴν αὐτὴν τοῦ Πνεύματος δύναμιν καὶ παραπέμπων τῷ ἀγίῳ καὶ μεγάλῳ Γέροντι, τῷ Πατρὶ Βαρσανουφίῳ;» (Ἀποκρ. ψπ').

Ἄγκαλὰ λοιπὸν καὶ ὅσα εἶπομεν περὶ τοῦ ἀγίου Βαρσανουφίου τὰ αὐτὰ ἠμποροῦμεν νὰ εἰποῦμεν καὶ περὶ τοῦ ἀγίου Ἰωάννου, ὅμως ἄς εἰποῦμεν καὶ μερικὰ ξεχωριστὰ περὶ αὐτοῦ, χάριν τῶν φιλολόγων ἀναγνωστῶν. Οὗτος ὁ ὄσιος ἀπὸ ποίαν πατρίδα ἐκατάγετο ἄδηλον εἶναι εἰς ἡμᾶς· ἐκατοίκησε δὲ εἰς τὸ πρῶτον κελλίον, τὸ ὁποῖον ἔκτισεν ὁ μέγας Βαρσανούφιος ἔξω τοῦ ἐν Γάζῃ Κοινοβίου καὶ ἐκεῖ ἠσύχασε χρόνους δεκαοκτῶ ἕως τὴν τελευτήν του (Ἀποκρ. σκ'). Δὲν εἶδεν αὐτὸν ποτέ τινος νὰ χαμογελάσῃ, ἢ νὰ ταραχθῆ, ἢ χωρὶς δάκρυα νὰ κοινωνήσῃ τὰ θεῖα Μυστήρια, καθὼς ἐμαρτύρησε περὶ αὐτοῦ ὁ τοῦ Κοινοβίου Ἠγούμενος (Ἀποκρ. φξε')· ἐπρόβλεπε

πολλὰ καὶ προέλεγε περὶ ζωῆς καὶ θανάτου (Ἄποκρ. ψοζ'), ἰάτρευσε μετὰ τοῦ Γέροντος Βαρσανουφίου ἓνα φιλόχριστον καὶ φιλόξενον χριστιανὸν ὅπου εὕρισκετο εἰς ἀσθένειαν (Ἄποκρ. ψπα'). ἐδιάλεγε διὰ προγνώσεως ἐκείνους ὅπου ἦτον ἄξιοι διὰ νὰ χειροτονηθοῦν κληρικοὶ (Ἄποκρ. ωε'). Ὁθεν διὰ τὸ πλοῦσιον χάρισμα τῆς προφητείας, ὅπου ἐδόθη αὐτῷ ὑπὸ τοῦ Κυρίου, ἐπεκαλεῖτο, ὡς εἶπομεν, ἀπὸ πολλούς, Ἰωάννης ὁ Προφήτης· διὰ τοῦτο καὶ ὁ ὄσιος Νίκων, ὅπου ἀναφέρει τὰς ἀποκρίσεις τοῦ Πατρὸς τούτου, ἐν τοῖς δυσὶ τόμοις αὐτοῦ, ἐπιγράφει αὐτόν, Ἰωάννην τὸν Προφήτην.

Ἐπειδὴ δὲ ὁ Θεός, κρίμασιν οἷς οἶδεν, ἔκρυσεν ἀπὸ τὸν ὄσιον τοῦτον Ἰωάννην τὸν θάνατον τοῦ Ἀββᾶ Σερίδου, τοῦ Ἡγουμένου τοῦ Κοινοβίου τοῦ ἐν Γάζη, προεγνώρισε τὴν τελευτήν του, καὶ εἶπε τὰ λόγια ταῦτα·

«εἰς τὰ ἑβδομα τοῦ Ἀββᾶ Σερίδου τελευτῶ· εἰ γὰρ ἔμεινεν ὁ Ἀββᾶς Σέριδος, εἶχον μῆναι ἄλλα πέντε ἔτη, ἐπειδὴ δὲ ἔκρυσέ μοι ὁ Θεὸς καὶ ἔλαβεν αὐτόν, οὐκ ἔτι μενῶ».

Ἐπειδὴ ὁμως καὶ ὁ Ἀββᾶς Αἰλιανὸς νέος τότε, κουρευθεὶς τοῦ Κοινοβίου Ἡγούμενος, δὲν ἤξευρε τὰς τάξεις τοῦ Μοναστηρίου καὶ πῶς νὰ διοικήσῃ τοὺς ἀδελφούς, παρεκάλεσε τὸν θεῖον Ἰωάννην λέγων· «*κὰν δύο ἑβδομάδας χάρισάι μοι ἵνα ἐρωτήσω σε περὶ τοῦ Μοναστηρίου καὶ τῆς διοικήσεως αὐτοῦ*». ὅθεν σπλαγχνισθεὶς ὁ Γέρον καὶ κινηθεὶς ὑπὸ τοῦ ἐν αὐτῷ οἰκοῦντος ἁγίου Πνεύματος, εἶπε ταῦτα. «*Ἰδοὺ ἔχεις με τὰς δύο ἑβδομάδας*». Ἀφ' οὗ δὲ ὁ Αἰλιανὸς ἠρώτησεν αὐτόν ὅσα ἦτον χρεῖα πρὸς τὴν διοίκησιν τοῦ Κοινοβίου, καὶ ἐτελειώθησαν αἱ δύο ἑβδομάδες, ἐκάλεσεν ὁ ὄσιος ὅλους τοὺς ἀδελφούς τοῦ Μοναστηρίου καὶ ἀποχαιρετήσας αὐτούς, τοὺς ἀφήκε νὰ ὑπάγῃ ἕκαστος εἰς τὸ κελλίον του, καὶ ἔτσι παρέδωκεν ἐν εἰρήνῃ καὶ ἡσυχίᾳ τὸ πνεῦμά του εἰς χεῖρας Θεοῦ (Ἄποκρ. σκα').

4. Ποῖοι ἦσαν οἱ Ἅγιοι, Βαρσανούφιος καὶ Ἰωάννης

ΚΑΤΑ ἀλήθειαν, ἀδελφοί, ἐγὼ γράφοντας καὶ ἀναγινώσκοντας ταῦτα, θαυμάζω καὶ ἀπορῶ, ποταπὴ χάρις καὶ δόξα εἶναι ἐτούτῃ· ὅτι οἱ θνητοὶ καὶ πῆλινοι ἄνθρωποι εἶχον τοιαύτην ἐξουσίαν, νὰ ζοῦν ὅσον θέλουν, καὶ νὰ ἀποθνήσκουν ὅπταν θέλουν. Λύει ὁμως τὸν θαυμασμόν καὶ τὴν ἀπορίαν μου ὁ φερωνύμως μέγιστος καὶ θεοφόρος

Μάξιμος λέγων· «πάντα ὅσα ὁ Θεός, καὶ ὁ κατὰ χάριν τεθεωμένος ἔσται, χωρὶς τῆς κατ' οὐσίαν ταυτότητος». Ὅθεν, ἐπειδὴ καὶ οἱ Πατέρες οὗτοι ἐθεώθησαν κατὰ χάριν καὶ τὸν Θεὸν εἶχον εἰς τὴν καρδίαν τους ἔνοικον, διὰ τοῦτο καὶ τὰ τοῦ Θεοῦ ἀπόκτησαν ἰδιώματα· καθὼς γὰρ ὁ Θεὸς ἔχει τὴν ἐξουσίαν ζωῆς καὶ θανάτου, ἔτσι οἱ καθ' ὁμοίωσιν Θεοῦ γεγονότες Ἅγιοι μετέλαβον καὶ αὐτοὶ κατὰ χάριν ἀπὸ τὸν Θεὸν τὴν αὐτὴν ἐξουσίαν. Ἄφ' οὗ δὲ ὁ ὅσιος Ἰωάννης ἐτελείωσεν, ἐσιώπησε τελείως καὶ ὁ ἅγιος Βαρσανούφιος καὶ πλεον ἀποκρίσεις δὲν ἔδιδεν, ὡς λέγει ὁ Ἀββᾶς Δωρόθεος εἰς τὴν ἐπιγραφὴν τοῦ β' λόγου αὐτοῦ. Ἀγκαλὰ καὶ εἰς τὴν βίβλον ταύτην εὐρίσκονται ἀποκρίσεις τοῦ Βαρσανουφίου γεγραμμένες μετὰ τὴν τελευταίαν τοῦ Ἰωάννου, ἴσως διότι αἱ ἀποκρίσεις αὐταὶ ἐρρήθησαν μὲν πρὸ τῆς τελευταίας Ἰωάννου, οἱ δὲ μεταγραφεῖς δὲν ἐφύλαξαν τὴν τάξιν, ἀλλὰ τὰ πρὸ τῆς τελευταίας του ἔγραψαν μετὰ τὴν τελευταίαν του, τελευταίαντος δὲ τοῦ Ἰωάννου καὶ σιωπήσαντος τοῦ Βαρσανουφίου, ἀνεχώρησε καὶ ὁ Ἀββᾶς Δωρόθεος ἀπὸ τὸ Κοινόβιον ἐκεῖνο καὶ ἐσύστησεν ἐδικὸν του Κοινόβιον.

Τοιαύτη, ἀγαπητοί μου ἀδελφοί, ἐστάθη ἡ ζωὴ καὶ ἡ πολιτεία τῶν θεοφόρων Πατέρων τούτων Βαρσανουφίου καὶ Ἰωάννου· τοιαῦτα ὑπερφυσικὰ καὶ οὐράνια χαρίσματα ἠξιώθησαν νὰ λάβουν παρὰ Θεοῦ, καὶ τοιοῦτον μακάριον τέλος ἔλαβον. Καὶ νῦν ἀνελθόντες εἰς τοὺς οὐρανοὺς, τῆς ἀνωτάτω κατατρυφῶσι μακαριότητος, Θεὸν ὁρῶντες πρόσωπον πρὸς πρόσωπον, ὃν ἐκ ψυχῆς ἐπὶ γῆς ἠγάπησαν, καὶ τῷ ἀνεκκλήτῳ φωτὶ τῆς τρισηλίου Θεότητος καταλαμπόμενοι, καὶ ὑπὲρ τοῦ κόσμου παντὸς ἀδιαλείπτως πρεσβεύοντες. Καὶ διὰ νὰ τελειώσω τὴν διήγησιν τῶν μακαρίων τούτων Πατέρων μὲ τὰ ἴδια λόγια τοῦ θείου Βαρσανουφίου, λέγω ὅτι οἱ τρισόλβιοι οὗτοι ἅγιοι, εἰς οὐρανοὺς ἤδη εὐρισκόμενοι

«ὄλοι ἐγένοντο νοῦς, ὄλοι ὀφθαλμός, ὄλοι φωτεινοί, ὄλοι τέλειοι, ὄλοι θεοί, ἐμεγαλύνθησαν, ἐδοξάσθησαν, ἐλαμπρύνθησαν, ἔζησαν, καὶ ἐπειδὴ πρῶτον ἀπέθανον, εὐφραίνονται καὶ εὐφραίνουσιν· εὐφραίνονται ἐν τῇ ἀχωρίστῳ Τριάδι καὶ εὐφραίνουσι τὰς ἄνω δυνάμεις. Ποθήσωμεν λοιπὸν καὶ ἡμεῖς τὴν αὐτῶν τάξιν· δράμωμεν τὸν αὐτὸν δρόμον· ζηλώσωμεν τὴν αὐτῶν πίστιν· κτησώμεθα αὐτῶν τὴν ταπεινώσιν· τὴν ὑπομονὴν ἐν πᾶσιν, ἵνα καταλάβωμεν τὴν αὐτῶν κληρονομίαν. Τὴν ἄπτωτον αὐτῶν ἀγάπην

κρατήσωμεν, ἵνα εὐρεθῶμεν ἐν τοῖς ἀνεκλαλήτοις ἀγαθοῖς, ἃ ὀφθαλμὸς οὐκ εἶδε, καὶ οὐὶς οὐκ ἤκουσε, καὶ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη» (Ἀποκρ. ρκα').

5. Περὶ τῆς Ψυχοφελεστάτης Βίβλου τῶν Ὁσίων

ΕΠΕΙΔΗ δὲ οἱ μακαριστοὶ Πατέρες οὗτοι ἠγάπησαν ἐκ ψυχῆς τὸν πλησίον, δὲν εὐχαριστήθησαν νὰ τὸν ὠφελήσουν μόνον εἰς τὴν ζωὴν τους, ἀλλὰ καὶ μετὰ θάνατον· ὅθεν καὶ ἀφῆκαν εἰς ὅλους τοὺς ἀδελφοὺς τὴν ἱερὰν ταύτην Βίβλον τους, ὡσὰν μίαν κληρονομίαν πατρικὴν εἰς τοὺς πνευματικοὺς υἱοὺς των, διὰ νὰ τὴν ἀναγινώσκουν συνεχῶς καὶ νὰ λαμβάνουν ἐξ αὐτῆς μεγάλην ὠφέλειαν εἰς αἰῶνα αἰῶνος. Ἡ Βίβλος δὲ αὕτη περιέχει ἀποκρίσεις ὀκτακοσίας τριάκοντα ὀκτώ, γενομένης πρὸς ἄλλας τόσας ἐρωτήσεις ὅπου ἐποιοῦν πρὸς αὐτοὺς διάφορα πρόσωπα ἀρχιερέων, ἱερέων, μοναχῶν, λαϊκῶν, γερόντων, νεωτέρων, ἀσθενῶν καὶ ὑγιῶν. Τὰς ἀποκρίσεις δὲ ταύτας, ἄλλας μὲν ἔγραψεν ὁ ἄλλος Γέρων Ἰωάννης, τὰς περισσοτέρας δὲ ἔγραψε, μᾶλλον δὲ εἶπεν ὑπαγόρευσε, ὁ μέγας Γέρων Βαρσανούφιος, ὃχι μὲ θέλημα ἐδικόν του, ἀλλὰ μὲ προσταγὴν τοῦ ἁγίου Πνεύματος πρὸς ὠφέλειαν τῶν ψυχῶν, καθὼς τοῦτο λέγει μόνος του·

«ταῦτα πάντα οὐκ ἐξ ἰδίου θελήματος γράφω, ἀλλ' ἐκ κελεύσεως τοῦ ἁγίου Πνεύματος· ὅλα δὲ πρὸς διόρθωσιν καὶ ὠφέλειαν τῆς ψυχῆς καὶ συνειδήσεως τοῦ ἔσω ἀνθρώπου» (Ἀποκρ. ιγ').

Πρᾶγμα δὲ θαυμαστὸν ἠκολούθησεν, ὅταν ὁ μέγας Βαρσανούφιος ἔκαμεν ἀρχὴν νὰ ὑπαγορεύῃ τὰς ἀποκρίσεις ταύτας πρὸς τὸν ὄσιον Σέριδον, τὸν Ἠγούμενον τοῦ Μοναστηρίου, καθὼς ὁ ἴδιος Σέριδος τὸ ἐμαρτύρησε πρὸς τὸν ἀπὸ Μηρωσάβης ὄσιον Ἰωάννην. Ὁ μὲν γὰρ ἅγιος Βαρσανούφιος καλέσας τὸν θεῖον Σέριδον τὸν αὐτοῦ γραφέα, εἶπεν αὐτῷ νὰ γράψῃ ἀπόκρισιν πρὸς τὸν ἀπὸ Μηρωσάβης Ἰωάννην, ἀλλ' ὁ Σέριδος μὴ δυνάμενος νὰ κρατήσῃ εἰς τὸν νοῦν του ὅλα τὰ λόγια ὅπου τῷ εἶπεν ὁ Ἄγιος, ἐδιαλογίζετο καὶ ἠπόρει, πῶς ἔχει νὰ γράψῃ τόσα πολλὰ λόγια· καὶ πῶς, ἀνίσως καὶ ἤθελεν ὁ Γέρων, ἔπρεπε νὰ μοὶ εἰπῆ νὰ φέρω μελάνι καὶ χαρτὶ διὰ νὰ ἀκούω ἓνα ἓνα λόγον καὶ νὰ τὸν γράφω. Τοῦτον τὸν διαλογισμὸν τοῦ Σερίδου ἐγνώρισεν ὁ μέγας Βαρσανούφιος τῷ διορατικῷ χαρίσματι τοῦ ἁγίου

Πνεύματος, καὶ εὐθὺς ἔλαμψε τὸ πρόσωπόν του καὶ ἔγινεν ὡσὰν πῦρ, καὶ λέγει τῷ Σερίδῳ· ὕπαγε γράψον καὶ μὴ φοβηθῆς· ὅτι ἀνίσως καὶ σοὶ εἰπῶ μυρίους λόγους, ἤξευρε ὅτι τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, δὲν θέλει σὲ ἀφήσει νὰ γράψης οὔτε παραπάνω, οὔτε παρακάτω, ἕως ἐνὸς λόγου καὶ γράμματος, κἄν ἐσὺ θέλῃς τοῦτο· ἀλλὰ θέλει ὀδηγεῖ τὸ χέρι σου, διὰ νὰ γράψῃς ὅσα σοὶ εἶπον μὲ ἀκολουθίαν καὶ τάξιν (Ἀποκρ. α΄).

Κανένας δὲ ἀπὸ τοὺς περιέργους καὶ τὸ πνεῦμα τοῦ κόσμου καὶ τῆς σαρκὸς ἔχοντας, ἃς μὴ κατηγορήσῃ τὰ λόγια ταῦτα τοῦ Ἁγίου, ὡς τάχα ὑπερήφανα. Ἐπειδὴ ὁ σαρκικὸς ἄνθρωπος, ὁποῖος εἶναι ὁ ταῦτα λέγων, οὐ χωρεῖ τὰ τοῦ Πνεύματος·

«μωρία γὰρ αὐτῷ ἐστι, καὶ οὐ δύναται γινῶναι» καθὼς λέγει ὁ Ἀπόστολος· ὁ δὲ Πνευματικός, ὁποῖος ἦτον ὁ θεῖος Βαρσανούφιος, ἀνακρίνει μὲν πάντα, αὐτὸς δὲ ὑπ' οὐδενὸς ἀνακρίνεται» (Α΄ Κορ. β΄ 14).

Καὶ λοιπὸν ἂν ἡ Βίβλος αὕτη ἐγράφη ἐκ προσταγῆς τοῦ ἁγίου Πνεύματος, ἃς συμπεράνη πλέον ὁ καθ' ἕνας, πόσον αὐτὴ εἶναι ψυχοφελεστάτη καὶ μεγαλωφελεστάτη· πόσον εἶναι γλυκυτάτη καὶ κεχαριτωμένη καὶ πόσον εἶναι γεμάτη ἀπὸ διάκρισιν πνευματικὴν. Ἐπειδὴ, κατὰ τὸ φιλοσοφικὸν ἀξίωμα, οἷον εἶναι τὸ αἴτιον, τοιοῦτον εἶναι καὶ τὸ αἰτιατόν· καὶ ὁποῖον εἶναι τὸ δένδρον, τοιοῦτος εἶναι καὶ ὁ καρπός. Καὶ κατὰ ἀλήθειαν τοῦτο τὸ γνωρίζει ὁ καθ' ἕνας μὲ τὴν πείραν αὐτὴν· διότι ὅταν ἀναγινώσκῃ τὴν Βίβλον ταύτην, ἀκούει μὲν λόγια ἀρρητόρευτα καὶ ἀπλοϊκά, αἰσθάνεται ὅμως κρυφίως μέσα εἰς τὴν καρδίαν του μίαν θαυμαστὴν χάριν καὶ γλυκύτητα τοῦ ἁγίου Πνεύματος, ἣτις ὡς μαγνητὶς δραστικὴ ἔλκει τὴν θέλησιν εἰς συγκατάθεσιν καὶ πειθῶ τῶν ἀναγινωσκομένων· καὶ ἀπλῶς εἰπεῖν, καὶ ἀναγινώσκων τὰ λόγια τῆς Βίβλου ταύτης, νομίζει πῶς νοοῦνται ἀπὸ ἕνα πεφωτισμένον καὶ θεοφόρον νοῦν· πῶς διατίθενται ἀπὸ μίαν καρδίαν ὅπου εἶχεν ἐγκάτοικον εἰς τὸν ἑαυτὸν τῆς καὶ τὸν Ἰησοῦν Χριστόν, καὶ τὸ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἅγιον Πνεῦμα, καὶ πῶς ἐξέρχονται ἀπὸ μίαν ψυχὴν ὅλην εἰρηνικὴν, ὅλην γαληνόμορφον, ὅλην χριστοειδῆ καὶ ὅλην ἐμπνεομένην ἀπὸ τὰς λεπτὰς αὔρας τοῦ εἰρηνικοῦ καὶ φωτιστικοῦ Πνεύματος· καὶ γνωρίζει ὅτι κατὰ τὸ δαβιτικὸν «ὁ Θεὸς ἐλάλησεν ἐν τῷ ἁγίῳ αὐτοῦ» (Ψαλμ. νθ΄ 6), καὶ ὅτι πληροῦται καὶ εἰς τὰ λόγια τῆς Βίβλου ταύτης τὸ «οὐχ ὑμεῖς ἐστε οἱ λαλοῦντες, ἀλλὰ τὸ Πνεῦμα τοῦ Πατρὸς ὑμῶν τὸ λαλοῦν ἐν ὑμῖν» (Ματθ. α΄

20). Καὶ ἐκεῖνο τὸ ἄλλο ὅπου εἶπεν ὁ αὐτὸς Δαβὶδ περὶ τῆς χάριτος τῶν λογίων τῆς θεοπνεύστου Γραφῆς «ἐξεχύθη χάρις ἐν χεῖραί σου» (Ψαλμ. μδ' 3), ὅπερ ἔρμηνεύων ὁ μέγας Βασιλεῖος

«οἱ μὲν, λέγει, ἔξω τοῦ λόγου τῆς ἀληθείας, μωρίαν ὀνομάζουσι τοῦ Εὐαγγελίου τὸ κήρυγμα, τὴν εὐτέλειαν τῆς φράσεως τῶν Γραφῶν ἐξουθενοῦντες· ἡμεῖς δὲ οἱ καυχώμενοι ἐν τῷ Σταυρῷ τοῦ Χριστοῦ, οἷς ἐφανερῶθη διὰ τοῦ Πνεύματος τὰ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ χαρισθέντα ἡμῖν, οὐκ ἐν διδακτοῖς ἀνθρωπίνης σοφίας λόγοις, οἶδαμεν ὅτι πλουσία χάρις ἐστὶν ἐκκεχυμένη παρὰ Θεοῦ, ἐν τοῖς περὶ Χριστοῦ λόγοις, διὰ τοῦτο ἐν ὀλίγῳ τῷ χρόνῳ πᾶσαν σχεδὸν τὴν οἰκουμένην διῆλθε τὸ κήρυγμα· ἐπειδὴ πλουσία καὶ ἄφθονος ἡ χάρις ἐκκέχεται ἐπὶ τοὺς κήρυκας τοῦ Εὐαγγελίου».

Δεχθῆτε λοιπὸν περιχαρῶς καὶ μετ' ἐπιθυμίας, ἀδελφοί μου ἀγαπητοί, τὴν ψυχοφελεστάτην αὐτὴν Βίβλον, καὶ συνεχῶς ταύτην ἀναγινώσκετε ἕκαστος ὁποίας τάξεως καὶ βαθμοῦ εἶναι· ἔστι γὰρ χρησιμωτάτη καὶ εἰς Ἀρχιερεῖς καὶ εἰς Ἱερεῖς καὶ εἰς Ἄρχοντας καὶ εἰς Κριτάς, μάλιστα δὲ εἰς Μοναχοὺς ἡσυχαστὰς καὶ εἰς κοινοβιάτας καὶ ἀπλῶς εἰς ἀρχαρίους, εἰς μέσους καὶ εἰς τελείους· ἐξαιρέτως δὲ εἰς ἀσθενεῖς καὶ πάσχοντας ἀπὸ διαφόρους πειρασμοὺς καὶ πάθη, καὶ διὰ τοῦτο χρειάζομένους παρηγορίαν ψυχικὴν, διότι αὐτὴ λύει τὰς δύσλυτα ἐρωτήματα μὲ μίαν διάκρισιν θαυμαστὴν· αὐτὴ εἶναι διδάσκαλος τῆς ὑπομονῆς· ἐκριζώτρια τοῦ γογγυσμοῦ· μάχαιρα ἐκκοπτικὴ τοῦ ἰδίου θελήματος· τῆς ἀνθρωπαρεσκείας τμητικώτατος πέλεκυς· τῆς ἀληθοῦς καὶ τελείας ταπεινώσεως ὑψηγήτρια, τοῦ ἀψηφίστου εἰσηγήτρια, τῆς μετανοίας διαλαλήτρια, τοῦ πένθους γεννήτρια καὶ τῆς τῶν ψυχῶν σωτηρίας καὶ ἐν Χριστῷ τελειότητος προξενήτρια. Διὰ τοῦτο καὶ ὡς τοιαύτην πολυωφελῆ, ἀνεγίνωσκον αὐτὴν συνεχῶς καὶ οἱ παλαιοὶ ἐκεῖνοι θεῖοι Πατέρες, καὶ πολλὰς ἐκ τῶν ἐρωταποκρίσεων αὐτῆς εἰς τὰ ἑαυτῶν συγγράμματα ἀναφέρουσιν· ἔτσι ὁ ὁσιος Παῦλος ὁ Εὐεργετινὸς πολλὰ ἐκ τῆς Βίβλου ταύτης εἰς τὴν βίβλον του μετωχέτευσεν· ἔτσι ὁ ὁσιος Νίκων ὁ ἐν τῷ μέλανι ὄρει τῆς Ἀντιοχείας ἀσκήσας ἐπὶ Κωνσταντίνου τοῦ Δουκὸς καὶ Ἰωάννου Ἀντιοχείας, κατὰ τὸ χιλιοστὸν ἐξηκοστὸν ἔτος, πολλὰς μαρτυρίας ἐξ αὐτῆς ἀναφέρει, καὶ εἰς τοὺς δύο τόμους τῆς Συλλογῆς ὅπου ἐφιλοπόνησεν. Ἔτσι ὁ ἅγιος Θεόδωρος ὁ Στουδίτης ἐν τῇ

Διαθήκη του λέγει, ὅτι εἰς τὴν Βίβλον ταύτην τοῦ Βαρσανουφίου, δὲν ἦρε κανένα ἀπᾶδον καὶ ἄτοπον· μέμνηται δὲ αὐτῆς καὶ Συμεὼν ὁ Νέος Θεολόγος, καὶ Πέτρος ὁ Δαμασκηνός, καὶ ἄλλοι Πατέρες.

6. Χειρόγραφα καὶ ἀ΄ ἐκδοσις τῆς Βίβλου Βαρσανουφίου καὶ Ἰωάννου

Ἐἶπον νὰ τὴν δεχθῆτε περιχαρῶς καὶ μετ' ἐπιθυμίας· διότι, κατὰ τὴν κοινὴν παροιμίαν, πᾶν σπάνιον ἐπιθυμητόν· ἡ δὲ Βίβλος αὕτη τόσον ἦτον σπανία, ὥστε ὅπου, ὄχι μόνον ποτὲ οὐδέποτε ἐξεδόθη, καὶ ἀκολούθως δὲν ἔγινε κοινὴ εἰς τοὺς πολλοὺς διὰ τοῦ τύπου, ἀλλὰ καὶ ἀνέκδοτος καὶ ἐν χειρογράφοις σωζομένη, πολλὰ σπανία ἦν· ἃς εἶναι χάρις πολλὴ εἰς τὴν μεγίστην, σεβασμίαν, καὶ βασιλικὴν Μοῆν τοῦ ἐν ἀγίοις μεγάλου καὶ θεοφόρου Πατρὸς ἡμῶν Ἀθανασίου τοῦ ἐν τῷ Ἄθῳ· εἰς ταύτην γὰρ τὴν εὐαγῆ Μοῆν, πρὸς τοῖς ἄλλοις ἀξιολόγοις καὶ δυσσερέτοις βιβλίοις, ἅπερ εἰσὶ τεθησαυρισμένα ἐν τῇ πλουσίᾳ ταύτης Βιβλιοθήκῃ χειρόγραφα, εὐρέθη καὶ ἐν μόνον πρωτότυπον τῆς Βίβλου ταύτης παμπάλαιον, ὡσὰν ἕνας μονογενῆς φοῖνιξ, ἀπὸ τὸ ὁποῖον ἀντέγραψαν ὅσοι Πατέρες ἐν τῷ ὄρει τὴν Βίβλον ταύτην ἔχουσι. (Καὶ ταύτη εἶναι ἡ ἀφορμὴ, διὰ τὴν ὁποίαν εἰς μερικὰ μέρη τῆς Βίβλου εὐρίσκονται τινὰ λόγια ἀναμεταξὺ ἐλλιπῆ, μὲ τὸ νὰ μὴν εἶχομεν ἄλλο ἀντίγραφον τελειότερον νὰ τὰ παραβάλλωμεν καὶ νὰ τὰ προσθέσωμεν)⁵.

Ὅθεν εἶμαι βέβαιος ὅτι πολλοί, βλέποντες ἤδη ἐκδεδομένην εἰς τὸ φῶς τῆς τυπογραφίας, τὴν ἐν τῷ σκότει καὶ ἀγνοίᾳ μέχρι τοῦδε εὐρισκομένην Βίβλον τοῦ θείου Βαρσανουφίου, ἔχουν νὰ πάθουν τὸ ἴδιον ἐκεῖνο σύμβαμα καὶ τὴν ἀπορίαν, ὅπου ἔπαθον οἱ Ἑβραῖοι ἐν τῇ ἐρήμῳ, ὅταν παραδόξως εἶδον τὸ οὐράνιον μάννα, καὶ νὰ λέγουν καὶ αὐτοὶ ἕνας πρὸς τὸν ἄλλον, ὡς ἐκεῖνοι ἀποροῦντες ἔλεγον· «Μάν; Μάν;» ἦτοι τί ἐστι τοῦτο, τί ἐστι τοῦτο; *«ιδόντες δὲ οἱ Υἱοὶ Ἰσραὴλ, εἶπαν ἕτερος τῷ ἑτέρῳ· τί ἐστι τοῦτο; οὐ γὰρ ἤδεισαν τί ἦν»* (Ἐξοδ. 15'). Τί εἶναι ἡ Βίβλος αὕτη; ποῦ ἦτον κεκρυμμένη καὶ παντελῶς ἄγνωστος καὶ τώρα ἀνεκαλύφθη; ἡμεῖς οὔτε Βαρσανούφιον ἀκόμη ἠκούσαμεν τί ἐστιν, οὔτε βιβλίον αὐτοῦ ἐωράκαμεν πώποτε· συνηθίζουσι γὰρ φυσικῶ τῷ τρόπῳ τὰ καινὰ καὶ ἄγνωστα πράγματα νὰ προξενουῖσιν ἀπορίαν εἰς τὴν ψυχὴν.

Τίνες δὲ εἰσὶν οἱ τὴν Βίβλον ταύτην τύποις ἐκδεδωκότες; οἱ ὀσιώτατοι καὶ πανοσιώτατοι, καὶ διὰ τοῦ θείου καὶ ἀγγελικοῦ σχήματος κατὰ πνεῦμα ὄντες ἀδελφοί, οἱ συγκάτοικοι καὶ ὁμότροποι ἐν Χριστῷ

καὶ σύμψυχοι, ὁ τε ὀσιώτατος ἐν Μοναχοῖς κύρ Ἄνανίας καὶ οἱ πανοσιώτατοι ἐν Ἱερομονάχοις καὶ πρεσβυτέροις, ὁ παπᾶς λέγω Κυπριανὸς καὶ παπᾶς Εὐθύμιος, οἱ Ἁγιορεῖται καὶ σταυροποιοί, καὶ τὴν τῶν ἐγκολπίων τέχνην μεταχειριζόμενοι· οὗτοι γὰρ θερμὴν καὶ ἐνδιάθετον εὐλάβειαν ἔχοντες πρὸς τοὺς ὀσίους καὶ θεοφόρους Πατέρας, πρὸς τε τὸν ἅγιον Βαρσανούφιον καὶ ἅγιον Ἰωάννην καὶ ἀγάπην ὑπερβάλλουσαν σώζοντες πρὸς τὴν ἱερὰν αὐτῶν Βίβλον ὡς πολὺ τι ὠφεληθέντες ἐξ αὐτῆς, εἰς τε τὰς ἄλλας θεουργοὺς ἀρετᾶς, καὶ μάλιστα εἰς τὴν τελειοποιὸν ὑπακοήν, εἰς τὴν ἀθλητικὴν ἐκκοπήν τοῦ θελήματος καὶ εἰς τὴν ὑψοποιὸν ταπεινώσιν, ἐξώδευσαν καὶ ἀντέγραφαν αὐτὴν καὶ εἶχον εἰς ἰδικὴν τους χρῆσιν. Δὲν εὐχαριστήθησαν ὁμως νὰ ἀπολαμβάνωσιν αὐτοὶ μόνοι τὸ καλὸν καὶ τὴν ἐκ τῆς Βίβλου ὠφέλειαν, ἀλλ' ἠθέλησαν νὰ μεταδώσουν τὴν ὠφέλειαν αὐτῆς καὶ εἰς τοὺς ἄλλους ἀδελφοὺς ὡς φιλάδελφοι. Ὅθεν, ὄχι μόνον ἐμέ, τὸν κατὰ πνεῦμα ἀδελφὸν αὐτῶν, παρεκίνησαν νὰ διορθώσω αὐτὴν καὶ μὲ τὴν βιογραφίαν τῶν Ὁσίων καὶ μὲ τὸν πίνακα νὰ τὴν πλουτίσω, ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ ὑστερήματος αὐτῶν ἐξοδεύσαντες καὶ σχεδὸν ἐκ τοῦ καθημερινοῦ ἄρτου, οὗ ἦσθιον, περικόψαντες – μόλις γὰρ ὁ ἐκ τοῦ ἐργοχείρου αὐτῶν πορισμὸς ἐξαρκεῖ αὐτοῖς καὶ τοῖς ξενουμένοις ὑπ' αὐτῶν ἀδελφοῖς, καὶ κατὰ τὴν κοινὴν παροιμίαν *«τὸ ἡμεροδούλιόν τους εἶναι ἡμεροφάγιόν τους»*, ὡς λέγει καὶ ὁ Ἐκκλησιαστής *«πᾶς μόχθος ἀνθρώπου εἰς στόμα αὐτοῦ, καὶ γε ἡ ψυχὴ οὐ πληρωθήσεται»* (Ἐκκλ. 5' 7) – ἐκ τοῦ ἄρτου, λέγω, αὐτῶν περικόψαντες, ἐξέδωκαν ὀλίγα τινὰ σώματα τῆς Βίβλου ταύτης, ἐπειδὴ οὐκ εἶχον τὸν τρόπον διὰ νὰ ἐκδώσουν πολλὰ. Ἀναγκασθέντες σχεδὸν εἰς τοῦτο, ἐπειδὴ ἀμαρτίαν μεγάλην ἐστοχάσθησαν τὸ νὰ ἀφήσουν μίαν τοιαύτην ἱερὰν καὶ πολυωφελῆ Βίβλον νὰ εὐρίσκεται ἀνέκδοτος εἰς ἓνα παντοτεινὸν σκότος, καὶ οἱ μὲν σκώληκες νὰ διαφθεῖρουν αὐτὴν, οἱ δὲ ἀδελφοὶ νὰ ὑστεροῦνται τὴν ἐξ αὐτῆς ὠφέλειαν· ἀκολούθως δὲ καὶ οἱ θεῖοι Πατέρες καὶ ἱεροὶ αὐτῆς συγγραφεῖς νὰ μένουν ἀφανεῖς καὶ ἄγνωστοι εἰς τὸν κόσμον, οἱ δίκην φωστήρων ἐν ἀρεταῖς, καὶ τοῖς τοῦ ἁγίου Πνεύματος χαρίσμασι διαλάμπαντες.

Ἄποδεξάμενοι λοιπὸν καὶ ὑποδεξάμενοι τὴν φιλάδελφον γνώμην τῶν ἀνωτέρω ἀδελφῶν, ἀναγινώσκετε ἐπιμελῶς τὴν παροῦσαν Βίβλον, καὶ τοῦ μέλιτος καὶ τῶν χαρίτων αὐτῆς ἀπολαύετε· καρπούμενοι δὲ τὴν ἐξ αὐτῆς ὠφέλειαν, δεήθητε τοῦ Θεοῦ, ἀδελφοί μου

χριστιανοί, διὰ τὴν ψυχικὴν σωτηρίαν τῶν ταύτην ἐκδεδωκότων, εἰς δόξαν Θεοῦ, εἰς τιμὴν τῶν Ὁσίων καὶ εἰς τὴν ἰδικὴν σας ὠφέλειαν· καὶ τὸ παράδειγμα τούτων μιμησάμενοι, προθυμοποιηθῆτε, ἀγαπητοί, καὶ ὑμεῖς, εἰς τὸ νὰ ἐκδίδετε τύποις τοιαῦτα ψυχωφελῆ βιβλία, καὶ μάλιστα τὰ μέχρι τοῦδε ὄντα ἀνέκδοτα, εἰς κοινὴν σωτηρίαν τῶν ὀρθοδόξων· οἱ γὰρ τοιαῦτα βιβλία ἐκδίδοντες, δὲν κάμνουσιν ἄλλο, παρὰ ἐκδίδουσιν εἰς τὸν κόσμον, καὶ πολλαπλασιάζουσι φῶτα οὐράνια τῶν ψυχῶν, καὶ ἀπλανεῖς ὁδηγοὺς σωτηρίας. Ἐρρωσθε.

,αγωγ'. Ἰουνίου κβ'.

Ὁλος τῆς ὑμετέρας ἀγάπης ἐξηρητημένος
Ὁ ἐν Μοναχοῖς ἐλάχιστος
Νικόδημος ὁ Ἀγιορείτης

(*) **Βαρσανουφίου καὶ Ἰωάννου**, Κείμενα Διακριτικὰ καὶ Ἑσυχαστικὰ (ἔρωταποκρίσεις), Τόμος Α' (α'-σιν'), Εἰσαγωγή - Προοίμιο - Κείμενο - Μετάφραση - Σχόλια, ἐκδόσεις «Ἐτοιμασία», Ἱερᾶς Μονῆς Τιμίου Προδρόμου, Καρέας 1996, σελ. 14-48, ἐπιμέλ. ἡμετ.

- α. Σωφρονίου Ἱεροσολύμων, Λόγος εἰς τὴν Γέννησιν τοῦ Χριστοῦ, ΕΦ, 17, 1918, 327.
1. Τὸ «*Προοίμιον*» τοῦ ἁγίου Νικοδήμου ἀναδημοσιεύεται ἐκ τῆς Ἐκδόσεως Σωτηρίου Ν. Σχοινᾶ, ἐν Βόλῳ 1960. Ἐγίναν μόνο μερικὲς διορθώσεις στὴ στίξη καὶ στὴν ὀρθογραφία. Ἐπίσης τὸ Προοίμιον χωρίστηκε σὲ κεφάλαια, μὲ ἰδίους τίτλους, γιὰ νὰ γίνῃ πιὸ εὐανάγνωστο στοὺς φιλομαθεῖς ἀναγνώστες.
2. Τοῦτο τὸ ἴδιον ρητὸν λέγει καὶ ὁ Νύσσης Γρηγόριος, ὁ ἀδελφὸς καὶ ἀδελφὰ φρονῶν τῷ μεγάλῳ Βασιλείῳ ἐν τῇ ἐρμηνείᾳ εἰς τὴν ἐπιγραφὴν τοῦ ἔκτου Ψαλμοῦ περὶ τῆς Ὀυδότης, τόμῳ α'.
3. Σημείωσαι ὅτι ἀναμεταξὺ εἰς τοὺς πεντήκοντα χρόνους, καθ' οὓς ἦτον ἐγκλειστος ὁ μέγας Βαρσανούφιος, μίαν μόνην φορὰν ἐφάνη εἰς μερικούς· ἐπειδὴ γὰρ ἕνας ἀδελφὸς ἀπίσκει καὶ ἔλεγεν, ὅτι ὁ Βαρσανούφιος δὲν εἶναι μέσα εἰς τὸ ἐγκλειστήριόν του, ἀλλ' ὁ Σέριδος πλάττει τὰς ἀποκρίσεις, τούτου χάριν ὁ ἅγιος κράξας τὸν ἀπιστοῦντα ἐφάνη εἰς αὐτόν, καὶ ἔνιψεν αὐτοῦ τοὺς πόδας καὶ τῶν παρעρεθέντων ἀδελφῶν, καὶ οὕτως ἐπίστευσεν ἐκείνος καὶ πάντες ἐδόξασαν τὸν Θεόν· καὶ ὅρα περὶ τούτου τὴν ξα' Ἀπόκρισιν τοῦ Ἁγίου.
4. Πλὴν δηλαδὴ ἄρτου καὶ ὕδατος, ὡς εἶπομεν.
5. Σημείωσαι ὅτι ἐν τῇ Ἱερᾶ Μονῇ τῶν Ἰβήρων εὐρηται ἐν χειρογράφῳ καὶ ἕτερον ἀντίγραφον τῆς Βίβλου ταύτης, καλούμενον *Στάθμη φιλόχριστος τῆς ὀρθῆς διακρίσεως*· παρ' οὗ ἀνεπληρώθησαν καὶ τὰ ἐλλείποντα· καὶ τὰ ὁποῖα ἐλλείποντα προσετέθησαν δι' ἄλλων στοιχείων, πρὸς διάκρισιν.